

EKONOMİK GELİŞMELER

KALKINMA BAKANLIĞI

Ocak 2014

İÇİNDEKİLER

I. GSYH, Sanayi Üretimi ve Talep Unsurlarındaki Gelişmeler	1
II. Ödemeler Dengesi.....	6
III. Merkezi Yönetim Bütçesi.....	12
IV. Fiyat Gelişmeleri ve Para Politikası.....	16
V. Mali Piyasalardaki Gelişmeler.....	21
VI. Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler.....	30

TABLolar

Tablo 1: Sektörel Büyüme Hızları	1
Tablo 2: Talep Unsurlarında Gelişmeler	2
Tablo 3: İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler	3
Tablo 4: Aylık Sanayi Üretim Endeksi	4
Tablo 5: Aylık Kapasite Kullanım Oranı.....	5
Tablo 6: Yurt İçi Talebe İlişkin Göstergeler	5
Tablo 7: Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler	6
Tablo 8: Sektörel İhracat	7
Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracat	7
Tablo 10: İhracatçı Birlikleri Kayıtlarına Göre İhracat	8
Tablo 11: Geniş Ekonomik Gruplara Göre İthalat.....	8
Tablo 12: Seçilmiş Fasıllara Göre İthalat	9
Tablo 13: Cari İşlemler Dengesi	10
Tablo 14: Sermaye Hareketleri	11
Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri.....	12
Tablo 16: Merkezi Yönetim Bütçesi Gelirleri.....	14
Tablo 17: Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamaları.....	15
Tablo 18: Merkezi Yönetim Bütçesi Borç Stoku	16
Tablo 19: 2013 Yılı Ekim Ayı İtibarıyla Ana Harcama Gruplarına Göre TÜFE Değişim Oranları.....	17
Tablo 20: Ekim Ayı İtibarıyla Özel Kapsamlı TÜFE Göstergelerinin Gelişimi.....	17
Tablo 21: Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler	18
Tablo 22: Merkez Bankası Faiz Oranlarında Gelişmeler.....	19
Tablo 23: TCMB Dış Varlık ve Yükümlülükleri.....	20
Tablo 24: Merkez Bankası TL Karşılık Oranlarında Gelişmeler (Vade Ayrımı Sonrası)	21
Tablo 25: Merkez Bankası YP Karşılık Oranlarında Gelişmeler (Vade Ayrımı Sonrası)	21
Tablo 26: Bankacılık Sektöründe Mevduat ve Kredilerinin Fonlarının Türlerine Göre Dağılımı	23
Tablo 27: TL Kredilere Uygulanan Ortalama Faiz Oranları (Akım Verileri).....	24
Tablo 28: Bankacılık Sektörüne İlişkin Seçilmiş Göstergeler.....	24
Tablo 29: Yurtiçi Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku.....	25
Tablo 30: Yurtdışı Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku.....	26
Tablo 31: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri	27
Tablo 32: BIST 100 Endeksinin Getirisi	28

ŞEKİLLER

Şekil 1: Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Üretim Endeksleri.....	4
Şekil 2: Reel Kur Endeksi	11
Şekil 3: Faiz Koridoru ve Ortalama Fonlama Maliyeti	20
Şekil 4: TL Zorunlu Karşılıkların YP Olarak Tutulmasına İlişkin Üst Sınır ve Katsayılarıdaki Tarihsel Gelişim (1).....	23
Şekil 5: BIST 100 Endeksi	27
Şekil 6: Borsa Günlük Getirilerinin Standart Sapması	29
Şekil 7: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Ay Vadeli).....	29
Şekil 8: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Yıl Vadeli).....	29
Şekil 9: İki Yıllık Devlet Tahvili Faizleri.....	30

EKLER

Başlıca Ekonomik Göstergeler

Temel Ekonomik Göstergeler

I. GSYH, SANAYİ ÜRETİMİ VE TALEP UNSURLARINDAKİ GELİŞMELER

1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları

2013 yılının üçüncü çeyreğinde GSYH, piyasa beklentilerinin biraz üzerinde yüzde 4,4 oranında artış kaydetmiştir. 2013 yılının üçüncü çeyreğinde ekonomik aktivitede beklentinin üzerinde canlanma kaydedilmiştir. TÜİK tarafından ilk çeyrek büyümesi yüzde 3, ikinci çeyrek GSYH büyümesi yüzde 4,5 olarak revize edilmiştir. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH, 2013 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,9 oranında artış göstermiştir.

Yılın üçüncü çeyreğinde katma değer tarım sektöründe yüzde 2,9 oranında artmış, büyümeye katkısı 0,4 puan olmuştur. İkinci çeyrek tarım büyümesi yüzde 5,7 olarak revize edilmiştir. Üçüncü çeyrekte sanayide katma değer yüzde 4,3 oranında artmış büyümeye katkısı 1,1 puan olmuştur. İkinci çeyrek sanayi büyümesi yüzde 3,4 olarak revize edilmiştir. İmalat sanayii katma değerindeki artış ise yüzde 4,9'dur. İkinci çeyrek imalat sanayi büyümesi yüzde 3,7 olarak revize edilmiştir.

Tablo 1: Sektörel Büyüme Hızları
(Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişme)

	2011		2012					2013			
	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	İlk 9 Ay
Tarım	6,0	6,1	5,6	3,7	2,1	3,4	3,1	4,5	5,7	2,9	3,9
Sanayi	6,1	9,7	3,2	3,4	1,5	-0,4	1,9	1,4	3,4	4,3	3,1
İmalat	5,6	10,0	2,9	3,2	1,1	-0,1	1,8	1,9	3,7	4,9	3,5
Hizmetler	5,4	9,0	3,2	2,8	1,4	2,3	2,4	4,2	5,4	6,1	5,2
İnşaat	7,1	11,5	2,4	-0,8	-0,8	1,5	0,6	5,9	7,6	8,7	7,4
Ticaret	3,6	11,0	0,4	0,8	-0,3	0,9	0,4	3,9	5,8	6,1	5,3
Ulaştırma	5,7	10,5	4,5	4,4	2,9	0,7	3,1	2,4	3,4	3,0	3,0
Mali Aracı Kuruluşlar	6,8	9,6	4,5	3,6	0,9	3,8	3,2	6,5	8,5	11,0	8,7
Konut	2,3	1,8	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7	1,2	1,3	1,8	1,4
Vergi-Sübvansiyon	4,8	10,5	2,5	1,5	0,9	0,9	1,4	1,4	5,2	4,7	3,8
GSYH	5,3	8,8	3,1	2,8	1,5	1,4	2,2	3,0	4,5	4,4	4,0

Üçüncü çeyrekte aylık sanayi üretim endeksindeki ortalama artış ise yüzde 3,8'dir. Aynı dönemde ara mallarının üretimi yüzde 4, dayanıklı tüketim malları üretimi yüzde 5, yatırım mallarının üretimi ise ortalama yüzde 10,4 oranında artmıştır. Aynı dönemde imalat sanayi kapasite kullanım oranı da ortalama olarak yüzde 75,5 olmuş, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,1 puan artış kaydetmiştir. Elektrik üretimi ise üçüncü çeyrekte yüzde 0,2 oranında azalma göstermiştir. Aynı dönemde otomotiv üretimi yüzde 17,7 artmış, beyaz eşya üretimi yüzde 2,1 oranında azalmıştır.

Yurtiçi talepteki canlanma hizmetler sektörüne yansımıştır. Hizmetler sektöründe üçüncü çeyrekte canlanma sınırlı da olsa devam etmiştir. Bu gelişmede, özellikle inşaat ve mali aracı kuruluşlardaki katma değer artışı dikkat çekicidir. Katma değer söz konusu dönemde, inşaatta yüzde 8,7, mali aracı kuruluşlarda yüzde 11, oteller ve lokantalarda yüzde 8,3, toptan ve perakende

ticarete yüzde 5,5, ulaştırma-haberleşmede yüzde 3, gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinde yüzde 7,1, oranında artış kaydetmiştir. Buna göre hizmetlerde katma değer yüzde 6,1 artış kaydetmiş, büyümeye katkısı 3,6 puan olmuştur.

Üçüncü çeyrekte vergi-sübvansiyonlarda artış yüzde 4,7 olarak gerçekleşmiş, büyümeye katkısı yüzde 0,4 puan olmuştur.

2013 yılının Ocak-Eylül döneminde katma değer tarımda yüzde 3,9, sanayide yüzde 3,1 ve hizmetler sektöründe yüzde 5,2 oranında artış kaydetmiştir. İlk dokuz ayda GSYH artış hızı yüzde 4 olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılının üçüncü çeyreğinde GSYH deflatörü yüzde 5,4 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde ortalama olarak TÜFE yüzde 8,31, ÜFE yüzde 6,41 oranında artış kaydetmiştir.

2. Harcama Yöntemiyle GSYH:

2013 yılının üçüncü çeyreğinde talepte canlanma devam etmiştir. Özel tüketim ve özel sabit sermaye yatırımları büyümenin temel kaynakları olmuştur. Özel sabit sermaye yatırımlarında 6 çeyrek sonra artış gerçekleşmiştir. Stok değişiminin büyüme katkısı 1,9 puan olmuş, ancak, net ihracatın büyümeye katkısı negatif 2,2 puan olarak gerçekleşmiştir. Kamu tüketimi ve kamu sabit sermaye yatırımlarının büyümeye katkıları yılın ilk yarısına göre azalmıştır.

Toplam tüketim, 2013 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 4,5, toplam sabit sermaye yatırımları ise yüzde 6 oranında artış kaydetmiştir. Özel tüketim yüzde 5,1 oranında artmıştır. Toplam yurtiçi nihai talep (stok hariç) ise söz konusu dönemde yüzde 4,8 oranında artış kaydetmiştir. Kamu tüketimi ve yatırımları, 2013 yılının üçüncü çeyreğinde ivmesini kaybetmiş, kamu tüketimi yüzde 0,6, kamu sabit sermaye yatırımları ise yüzde 9,1 oranında artış kaydetmiştir.

2013 yılının üçüncü çeyreğinde kredi artış hızında ivmelenme devam etmiştir. Söz konusu dönemde kur etkisinden arındırılmış olarak yurtiçi kredi hacminde yıllık artış yüzde 28,6'ya, tüketici kredilerinde ise yüzde 28,15'e yükselmiştir.

Tablo 2: Talep Unsurlarında Gelişmeler

(Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişme)

	2011		2012					2013			
	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	İlk 9 Ay
Toplam Tüketim	2,2	7,3	0,3	-0,4	0,4	1,0	0,3	3,9	5,9	4,5	4,8
Kamu	-3,7	4,7	5,5	4,4	5,5	8,5	6,1	7,6	7,8	0,6	5,2
Özel	3,3	7,7	-0,4	-1,2	-0,3	-0,4	-0,6	3,4	5,6	5,1	4,7
Sabit Sermaye	-0,9	18,0	-1,5	-4,3	-3,3	-1,7	-2,7	2,5	4,0	6,0	4,1
Kamu	-8,6	-2,2	-1,7	4,0	6,8	21,8	9,3	83,9	37,7	9,1	37,2
Özel	1,0	22,3	-1,5	-5,6	-5,3	-6,8	-4,8	-7,0	-1,9	5,3	-1,4
Stok Değişimi ⁽¹⁾	-0,2	-0,2	-2,3	-1,6	-0,6	-1,3	-1,4	0,0	2,5	1,9	1,5
Top. Nihai Yurt İçi Talep	1,4	9,8	-0,1	-1,5	-0,5	0,3	-0,4	3,6	5,4	4,8	4,6
Toplam Yurt İçi Talep	1,2	9,5	-2,3	-3,0	-1,1	-1,0	-1,8	3,7	7,9	6,6	6,1
Net Mal ve Hiz. İhracatı ⁽¹⁾	3,9	-1,1	5,6	6,0	2,7	2,4	4,1	-0,8	-3,4	-2,2	-2,2
Mal ve Hizmet İhracatı	5,9	7,9	12,6	23,2	14,4	16,7	16,7	5,2	0,1	-2,2	0,8
Mal ve Hizmet İthalatı	-8,2	10,7	-8,4	-1,7	3,0	6,6	-0,3	7,4	12,1	6,0	8,5
GSYH	5,3	8,8	3,1	2,8	1,5	1,4	2,2	3,0	4,5	4,4	4,0

(1) Büyümeye katkı.

Özel kesim sabit sermaye yatırımlarında 2012 yılının ilk çeyreğinden itibaren kaydedilen azalma yerini artışa bırakmıştır. Yılın üçüncü çeyreğinde özel sabit sermaye yatırımlarında yüzde 5,3 oranında artış kaydedilmiştir. Özel kesim makine teçhizat yatırımlarındaki artış yüzde 4,2 oranında gerçekleşmiştir. İnşaat yatırımlarında ise yüzde 7,5 oranında artış söz konusudur. Üçüncü çeyrekte mal ve hizmet ihracatındaki yüzde 2,2 oranında azalma gerçekleşirken ithalat artışı yüzde 6 olmuştur. Böylece net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı üçüncü çeyrekte negatif 2,2 puan olmuştur. 2013 yılının ilk dokuz ayında net ihracatın büyümeye verdiği negatif katkı devam etmektedir. Üçüncü çeyrekte, reel olarak tüketim mali ithalatı yüzde 12,8, yatırım mali ithalatı yüzde 9,6 ara mali ithalatı ise yüzde 4 oranında artış göstermiştir. Altın hariç ithalat reel olarak yüzde 5,6 oranında artış kaydetmiştir. İhracat ise aynı dönemde altın hariç reelde yüzde 5,1 oranında artış kaydetmiştir. Stok değişiminin büyümeye katkısı 2013 yılının üçüncü çeyreğinde 1,9 puan olarak hesaplanmıştır.

Talep yönünden 2013 yılının üçüncü çeyreğinde GSYH'da kaydedilen yüzde 4,4 oranındaki büyümeye katkılar, özel tüketimden 3,3 puan, özel sabit sermaye yatırımından 1 puan olmuştur. Büyümeye kamu tüketiminin katkısı 0,1 puan, kamu sabit sermaye yatırımının katkısı ise 0,4 puan olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda toplam yurtiçi talep yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 6,6 oranında artmıştır. 2013 yılının Ocak-Eylül döneminde toplam tüketim yüzde 4,8, toplam sabit sermaye yatırımı yüzde 4,1, özel tüketim yüzde 4,7 oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde, mal ve hizmet ihracatındaki artış yüzde 0,8 oranında gerçekleşirken ithalat artışı yüzde 8,5 olmuştur. Böylece net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı ilk dokuz ayda eksi 2,2 puan olmuştur.

3. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

2013 yılının Ekim döneminde, 2012 yılının aynı dönemine göre işgücündeki artış 340 bin kişi olurken, aynı dönemde istihdam edilenlerin sayısı 2012 yılının Ekim dönemine göre 139 bin kişi artarak 25.648 bin kişiye ulaşmıştır. Buna göre işsiz sayısı 202 bin kişi artmıştır. 2013 yılının Ekim döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre, sanayi ve hizmetler sektörlerinde sırasıyla, 167 bin kişi ve 266 bin kişi istihdam artışı gözlenirken tarım istihdamında 294 bin kişi istihdam azalışı yaşanmıştır. Tarım dışı istihdam ise söz konusu dönemde önceki yıla göre 433 bin kişi artmıştır. Türkiye genelindeki işsizlik oranı 2013 yılının Ekim döneminde, 2012 yılının Ekim dönemine göre 0,6 puan artarak yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

	2011	2012	2012				2013			
	Yıllık	Yıllık	I	II	III	IV	I	II	III	Ekim Dönemi
Çalışma Çağındaki Nüfus	53.593	54.724	54.365	54.599	54.841	55.083	55.250	55.485	55.715	55.862
İşgücüne Katılma Oranı (%)	49,9	50,0	47,9	50,5	50,7	50,7	49,6	51,6	51,6	50,8
İşgücü	26.725	27.339	26.058	27.554	27.812	27.921	27.430	28.657	28.766	28.391
İstihdam	24.110	24.821	23.338	25.282	25.367	25.291	24.546	26.130	25.960	25.648
İşsiz	2.615	2.518	2.721	2.272	2.445	2.630	2.884	2.526	2.806	2.743
İşsizlik Oranı (%)	9,8	9,2	10,4	8,2	8,8	9,4	10,5	8,8	9,8	9,7
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	12,4	11,5	12,7	10,4	11,3	11,7	12,9	11,0	12,3	11,9
İstihdamın Sektörel Dağılımı										
Tarım	6.143	6.097	5.427	6.363	6.564	6.027	5.531	6.283	6.511	6.028
Sanayi	4.704	4.751	4.684	4.760	4.745	4.814	4.886	5.044	4.964	4.899
Hizmetler (*)	13.262	13.975	13.227	14.158	14.058	14.452	14.127	14.804	14.485	14.721

Kaynak: TÜİK

(*) İnşaat dahildir.

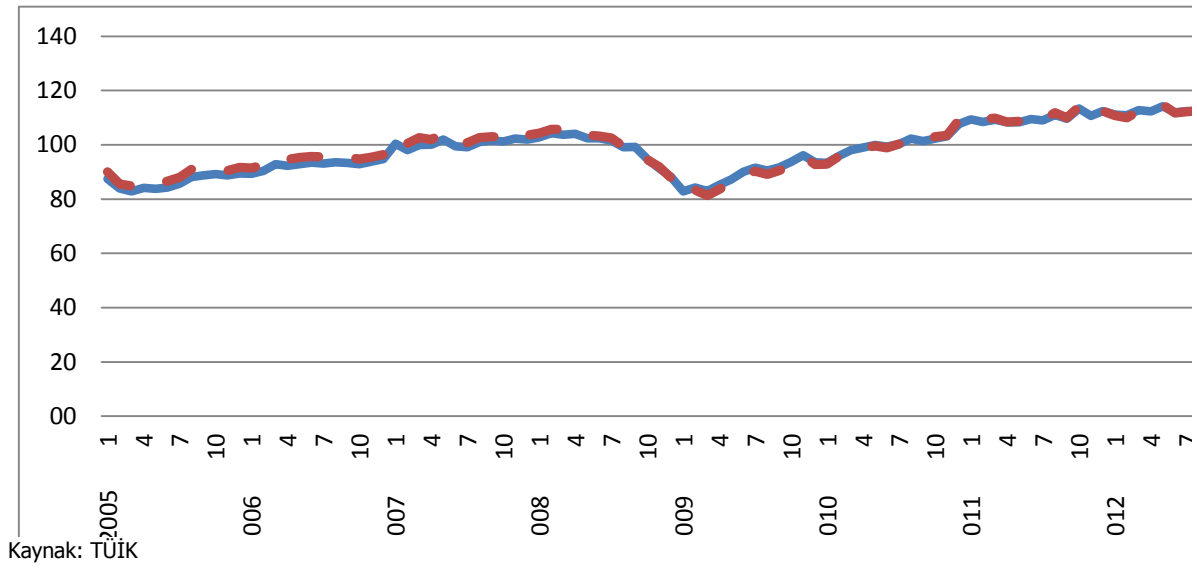
4. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler

a. Aylık Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranları

Aylık verilere göre sanayi üretimi, 2013 yılının Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,6 oranında artmıştır. Mevsimsel düzeltilmiş sanayi üretim endeksinde ise Kasım ayında Ekim ayına göre yüzde 2,9 oranında artış gerçekleşmiştir.

2013 yılı Kasım ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre üretim, imalat sanayiinde ve enerji sektörü sırasıyla yüzde 5,6 ve yüzde 4,8 oranlarında artarken, madencilik sektörü yüzde 8,9 oranında azalmıştır.

Şekil 1: Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Üretim Endeksleri (2010=100)

Tablo 4: Aylık Sanayi Üretim Endeksi

	Yıllık		2013										
	2011	2012	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.
Sanayi	10,1	2,5	2,3	1,5	0,1	4,7	1,9	2,9	5,9	-1,3	6,4	-0,5	4,6
Madencilik	6,6	2,1	-2,9	-5,3	-3,0	3,7	-6,0	-2,6	-1,6	-7,6	-4,3	-7,9	-8,9
İmalat	10,5	2,3	3,6	3,6	0,9	5,1	2,5	3,8	7,8	-0,9	7,9	-0,5	5,6
Gıda	6,9	3,5	3,7	0,8	1,0	14,4	7,1	5,8	9,0	-0,7	6,9	1,4	5,7
Tekstil	2,1	4,3	7,0	3,2	1,1	1,7	2,5	2,0	7,4	-0,4	5,6	0,6	3,9
Giyim	-1,2	6,2	9,0	6,2	5,0	1,5	4,5	2,0	9,5	-4,4	4,3	-10,0	-0,7
Petrol	8,4	2,1	5,0	-12,7	-22,6	1,0	22,2	-2,5	3,5	-13,2	-7,2	-12,4	1,1
Kimya	7,0	1,7	0,8	3,5	5,2	2,2	1,3	1,1	3,1	0,0	6,1	0,7	5,5
Toprak	6,2	0,2	9,3	15,5	7,0	3,0	-1,5	1,2	0,8	0,1	6,0	-2,1	6,8
Ana Metal	11,2	5,2	1,6	4,8	3,9	7,4	4,7	6,4	5,0	-2,0	6,1	4,2	4,4
Fabr. Metal	19,7	5,9	2,1	3,4	-0,2	10,2	4,0	-1,4	9,9	-3,8	5,2	0,9	6,4
Ürünleri													
B.y.s. Makine- Teçizat	28,4	1,0	1,0	-0,9	-4,9	0,6	4,2	7,7	5,3	5,6	14,8	2,1	19,0
Taşıt Araçları	17,8	-5,0	6,5	4,9	3,2	8,4	3,6	11,8	17,8	21,2	13,6	0,1	3,2
Enerji	8,6	4,7	-3,2	-8,2	-3,7	2,5	1,6	-0,5	-1,7	-0,7	1,5	4,0	4,8

Kaynak: TÜİK

2013 yılı Aralık ayı toplam imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2012 yılının aynı ayına göre 2,4 puan artarak yüzde 76,0 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre ise kapasite kullanım oranı Aralık ayında 0,4 puan artmıştır.

Tablo 5: Aylık Kapasite Kullanım Oranı

(Yüzde)

	Yıllık		2013											
	2011	2012	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
İmalat Sanayii	75,4	74,2	72,4	72,2	72,7	73,6	74,8	75,3	75,5	75,5	75,4	76,4	75,6	76,0
Gıda Ürünleri	70,2	71,7	71,5	72,1	70,9	70,0	71,2	70,9	71,1	70,5	71,1	74,4	74,6	74,3
Tekstil Ürünleri	76,6	78,0	78,6	78,8	78,0	79,4	79,7	79,9	79,3	78,9	79,2	79,6	80,2	79,8
Giyim	76,4	77,8	78,0	77,4	76,5	77,5	76,5	76,8	78,5	76,4	76,9	79,9	77,2	76,6
Basım Yayımları	71,8	69,2	70,7	67,9	70,3	70,3	72,4	73,1	70,8	73,9	71,7	74,7	72,8	71,8
Petrol Ürünleri	75,3	76,6	73,3	59,9	61,5	60,8	73,6	80,7	78,1	86,0	76,3	76,8	75,8	73,8
Kimya	82,6	80,5	75,9	78,7	79,5	79,5	79,8	77,9	74,2	77,3	78,5	79,2	74,8	78,6
Metal Olmayan Diğer Mineral	78,7	76,3	72,8	70,2	69,2	73,0	79,1	78,3	79,8	78,6	79,0	81,4	78,9	79,5
Ana Metal	77,9	77,6	77,4	73,8	77,7	77,7	75,0	77,6	78,4	79,5	78,0	77,2	78,0	77,9
B.y.s. Makine ve Teçhizat	75,0	75,1	70,4	74,8	74,1	78,7	78,1	77,8	77,6	76,0	75,9	77,0	77,2	77,8
Motorlu Taşıtlar	76,4	70,7	68,9	70,1	71,4	71,0	74,5	75,8	76,5	77,7	76,7	76,5	74,6	77,4

Kaynak: TCMB

a. Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergelerdeki Gelişmeler

2013 yılının Ocak-Kasım döneminde; beyaz eşya üretimi, yurtiçi satışı, ihracatı ve ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre, sırasıyla, yüzde 1,2, yüzde 6,1, yüzde -1,8 ve yüzde 26,6 oranlarında artmıştır.

Tablo 6: Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergeler

	Yıllık		2013									
	2011	2012	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
Beyaz Eşya Yurtiçi Satışları*	19,3	-0,2	-0,8	9,8	10,1	12,8	-0,3	-6,2	21,4	6,6	8,0	
Toplam Otomobil Üretimi	6,0	-9,9	-12,3	-8,8	-3,1	4,9	-2,7	12,0	49,3	34,5	20,5	0,9
Toplam Otomobil Satışları	16,4	-5,8	22,6	26,1	9,6	24,9	23,6	14,6	25,1	25,2	7,2	8,2
İthal Otomobil Satışları	16,9	-0,6	40,5	46,3	24,3	40,3	29,1	19,2	28,6	30,0	11,4	15,4

* Buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve fırından oluşan beyaz eşya kapsamına; 2010 yılı Ocak ayından itibaren derin dondurucu ve kurutma makinesi eklenmiştir.

Otomobil üretimi; 2013 yılında yüzde 9,5 oranında artarken, otomobil ihracatı yüzde 17,3 oranında artmıştır.

2013 yılının son çeyreğinde; otomobil satışları ve ithal otomobil satışları sırasıyla yüzde 20,2 ve yüzde 23,0 oranlarında artmıştır.

II. ÖDEMELER DENGESİ

1. Cari işlemler Dengesi

2013 yılının Ocak-Kasım döneminde ödemeler dengesinde gösterildiği şekliyle, dış ticaret açığı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 19,2 oranında artarak 71,5 milyar dolar olmuştur. Aynı dönemde, gelir dengesinde 8,5 milyar dolar açık kaydedilirken, hizmet gelirleri yüzde 5 oranında artarak 23 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu çerçevede 2013 yılının Ocak-Kasım dönemi itibarıyla cari açık, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 28,3 oranında artarak 56 milyar dolar olmuştur.

Tablo 7: Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler

(Milyon Dolar)

	İhracat		Yüzde Değişme		İthalat		Yüzde Değişme		Dış Ticaret Dengesi	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Ocak	10.348	11.483	8,3	11,0	17.469	18.802	3,3	7,6	-7.121	-7.319
Şubat	11.748	12.387	16,8	5,4	17.787	19.395	1,5	9,0	-6.039	-7.008
Mart	13.209	13.124	11,8	-0,6	20.678	20.559	-4,5	-0,6	-7.469	-7.435
Nisan	12.630	12.471	6,4	-1,3	19.273	22.825	-8,0	18,4	-6.643	-10.354
Mayıs	13.132	13.279	20,0	1,1	21.750	23.245	3,0	6,9	-8.618	-9.966
Haziran	13.231	12.395	16,6	-6,3	20.438	21.010	-5,4	2,8	-7.207	-8.615
Temmuz	12.831	13.064	8,2	1,8	20.835	22.968	-1,1	10,2	-8.004	-9.904
Ağustos	12.831	11.122	14,1	-13,3	18.829	18.196	-4,3	-3,4	-5.998	-7.074
Eylül	12.953	13.066	20,5	0,9	19.924	20.624	-6,0	3,5	-6.971	-7.558
Ekim	13.191	12.067	10,8	-8,5	18.787	19.483	-5,7	3,7	-5.596	-7.416
Kasım	13.753	14.252	24,1	3,6	20.948	21.403	12,3	2,2	-7.195	-7.151
Aralık	12.606		1,0		19.828		-3,7		-7.222	
Toplam	152.462		13,0		236.545		-1,8		-84.083	

Kaynak: TÜİK

2013 yılı Ocak-Kasım döneminde, 2012 yılının aynı dönemine göre, ihracat yüzde 0,8 oranında azalırken, ithalat yüzde 5,4 oranında artmış ve sırasıyla 138,7 milyar dolar ve 228,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde, 2012 yılının Ocak-Kasım döneminde yüzde 64,5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2013 yılının aynı döneminde yüzde 60,7 olarak gerçekleşmiştir.

Söz konusu dönemde, madencilik ürünleri ihracatı yüzde 24,4, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı yüzde 7,9 oranında artarken imalat sanayii ürünleri ihracatı yüzde 1,6 oranında azalmıştır. Aynı dönemde kara taşıtları ihracatında yüzde 13,3 oranında artış kaydedilmiştir.

Ülke grupları itibarıyla ihracata bakıldığında; 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre AB ülkelerine yapılan ihracat yüzde 6,2 oranında artarken, diğer ülkelere yapılan ihracat ise yüzde 5,5 oranında azalmıştır. Böylelikle AB ülkelerinin toplam ihracat içindeki payı yüzde 41,7, AB dışı ülkelerin payı ise yüzde 58,3 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkelerinin toplam ihracat içindeki payı yüzde 43,4 oranından yüzde 45,3'e yükselmiştir. 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde en fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, Irak, İngiltere ve Rusya olmuştur.

Tablo 8: Sektörel İhracat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde Değişme	Ocak- Kasım		Yüzde Değişme
	2011	2012		2012	2013	
Toplam	134.907	152.462	13,0	139.856	138.710	-0,8
Tarım ve Ormancılık	5.167	5.189	0,4	4.596	4.958	7,9
Madencilik	2.805	3.161	12,7	2.853	3.548	24,4
İmalat	125.963	143.194	13,7	131.558	129.389	-1,6
<i>Diğer Sektörler Toplamı</i>	972	918	-5,6	849	815	-4,0
Seçilmiş Fasıllara Göre İhracat						
Kara taşıtları	15.803	15.148	-4,1	13.721	15.537	13,2
İnci kıymetli taş ve mamülleri	3.739	16.325	336,6	15.539	6.661	-57,1
Demir ve çelik	11.225	11.333	1,0	10.471	9.078	13,3
Kazan-makina-mek.cihaz	11.561	11.999	3,8	10.991	11.830	7,6
Elektrikli makina. cihazlar	8.874	9.373	5,6	8.542	8.643	1,2
Örme giyim eşyası	8.386	8.419	0,4	7.701	8.498	10,4
Mineral yakıt. mineral yağlar	6.539	7.708	17,9	7.170	6.080	-15,2
Demir veya çelikten eşya	5.748	6.093	6,0	5.528	5.624	1,7
Örülmemiş giyim eşyası	5.125	5.431	6,0	4.958	5.264	6,2
Plastik ve mamulleri	4.580	5.013	9,4	4.624	5.124	10,8
Yenilen meyveler	3.910	3.806	-2,6	3.362	3.480	3,5
<i>Diğer Fasıllar Toplamı</i>	49.419	51.814	4,9	47.249	52.891	11,9

Kaynak: TÜİK

Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde Değişme	Ocak-Kasım		Yüzde Değişme
	2011	2012		2012	2013	
AB Ülkeleri	62.589	59.398	-5,1	54.446	57.814	6,2
Türkiye Serbest Bölgeleri	2.545	2.295	-9,8	2.115	2.207	4,4
Diğer Ülkeler	69.773	90.768	30,1	83.295	78.690	-5,5
Ülke Grupları						
OECD Ülkeleri	67.114	66.290	-1,2	60.634	62.834	3,6
EFTA Ülkeleri	1.887	2.601	37,8	2.346	1.555	-33,7
Karadeniz Ekonomik İşbirliği	17.768	18.791	5,8	17.317	18.691	7,9
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	9.292	16.563	78,3	15.764	10.976	-30,4
Bağımsız Devletler Topluluğu	13.377	15.075	12,7	13.861	15.533	12,1
Türk Cumhuriyetleri	5.040	5.841	15,9	5.350	6.335	18,4
İslam Konferansı Teşkilatı	37.325	55.218	47,9	50.929	44.957	-11,7
Toplam	134.907	152.462	13,0	139.856	138.710	-0,8

Kaynak: TÜİK

İhracatçı Birliklerinin (TİM) kayıtlarına göre 2013 yılında ihracat bir önceki yıla göre yüzde 0,01 oranında artarak 151,7 milyar dolar olmuştur.

Tablo 10: İhracatçı Birlikleri Kayıtlarına Göre İhracat

(Milyon Dolar)

	Aralık		Yüzde Değişme	Ocak-Aralık		Yüzde Değişme
	2012	2013		2012	2013	
TOPLAM	11.838	12.997	9,8	151.695	151.707	0,01
Otomotiv Endüstrisi	1.637	1.765	7,8	19.056	21.305	11,8
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	1.406	1.603	12,3	17.513	17.441	-0,4
Hazır giyim ve Konfeksiyon	1.368	1.425	4,2	16.038	17.373	8,3
Çelik	1.241	1.197	-3,5	15.441	13.835	-10,4
Elektrik - Elektronik Mak. Bilişim	999	1.117	11,8	11.793	11.701	-0,8
Tekstil ve Hammaddeleri	622	663	6,5	7.839	8.391	7,0
Demir ve Demir Dışı Metaller	543	575	6,0	6.464	6.834	5,7
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mam.	517	673	30,2	5.883	6.586	12,0
Makina ve Aksamları	454	573	26,1	5.319	5.802	9,1
Madencilik Ürünleri	397	426	7,2	4.180	5.042	20,6
İklimlendirme Sanayii	305	362	18,5	3.794	4.201	10,7
Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri	359	441	22,7	3.862	4.459	15,5
Çimento, Cam, Seramik ve Toprak	238	248	4,5	3.098	3.154	1,8
Fındık ve Mamulleri	164	168	2,4	1.797	1.773	-1,3
<i>Diğer Sektörler Toplamı</i>	<i>1.588</i>	<i>1.761</i>	<i>10,9</i>	<i>29.618</i>	<i>23.810</i>	<i>-19,6</i>

Kaynak: TİM

2013 yılının Ocak-Kasım döneminde ithalat yüzde 5,4 oranında artarak 228,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, ara malı ithalatı 2012 yılının aynı dönemine göre yüzde 4 oranında, sermaye malları ithalatı yüzde 7,8 oranında, tüketim malları ithalatı ise yüzde 13,5 oranında artmıştır. Bu dönemde enerji ithalatı, 2012 yılının aynı dönemine göre reel olarak yüzde 2,2 oranında azalırken altın ithalatı reel olarak yüzde 94,5, altın ve enerji hariç reel ithalat yüzde 5,7 oranında artmıştır. Aynı dönemde binek otomobil ithalatı yüzde 26,9 oranında artarken, sanayi için işlem görmemiş hammaddeler ithalatı yüzde 10,9 oranında azalmıştır.

Tablo 11: Geniş Ekonomik Gruplara Göre İthalat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde Değişme	Ocak-Kasım		Yüzde Değişme
	2011	2012		2012	2013	
Toplam İthalat	240.842	236.545	-1,8	216.718	228.511	5,4
Yatırım Malları	37.271	33.925	-9,0	30.366	32.363	7,8
Ara malları	173.140	174.930	1,0	160.920	167.324	4,0
Tüketim Malları	29.692	26.699	-10,1	24.319	27.604	13,5
Diğer	738.6	990.2	34,1	914.0	620.1	-32,2
Enerji İthalatı (27. Fası)	54.118	60.117	11,1	54.974	50.695	-7,8
Enerji Dışı İthalat	186.724	176.428	-5,5	161.744	177.816	9,9

Kaynak: TÜİK

Tablo 12: Seçilmiş Fasıllara Göre İthalat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde	Ocak-Kasım		Yüzde
	2011	2012	Değişme	2012	2013	Değişme
Toplam İthalat	240.842	236.545	-1,8	216.718	228.511	5,4
-Mineral yakıt. yağlar	54.118	60.117	11,1	54.974	50.695	-7,8
-Kazan. makina. mek. cihaz	27.111	26.316	-2,9	23.781	27.029	13,7
-Demir ve çelik	20.424	19.642	-3,8	18.145	16.887	-6,9
-Elek. Makina ve cihazlar	16.835	16.280	-3,3	14.906	16.112	8,1
-Kara taşıtları	17.184	14.514	-15,5	12.994	15.143	16,5
-Plastik ve mamulleri	12.579	12.505	-0,6	11.530	12.785	10,9
-İnci, kıymetli taş ve mam.	7.022	8.529	21,5	8.161	14.749	80,7
-Organik kimyasal ürünler	5.504	5.065	-8,0	4.667	4.869	4,3
-Optik alet ve cihazlar	4.116	4.056	-1,5	3.652	4.101	12,3
-Hava taşıtları, uzay araçları	3.933	3.158	-19,7	3.065	2.146	-30,0
-Eczacılık ürünleri	4.697	3.996	-14,9	3.606	3.783	4,9
<i>-Diğer Fasıllar Toplamı</i>	<i>67.319</i>	<i>62.367</i>	<i>-7,4</i>	<i>57.237</i>	<i>60.212</i>	<i>5,2</i>

Kaynak: TÜİK

a. Hizmetler Dengesi

2012 yılında 21,3 milyar dolar olarak gerçekleşen net turizm gelirleri, 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde, 2012 yılının aynı dönemine göre yüzde 9,9 oranında artarak 22,3 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Hizmetlerin diğer önemli bir kalemi olan taşımacılıkta ise, söz konusu dönemde yüzde -2,9 oranında azalışla 3,5 milyar dolar tutarında net gelir elde edilmiştir. İnşaat hizmetlerinden elde edilen döviz geliri ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 35,2 oranında azalarak 601 milyon dolar olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde hizmetler dengesi kalemi, 2012 yılının aynı döneminde yüzde 5 oranında artışla 23 milyar dolar net döviz geliri elde edilmiştir.

b. Gelir Dengesi

Gelir dengesindeki net çıkış 2012 yılında 7,2 milyar dolar iken, 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde 8,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde doğrudan yatırım gideri olarak kar transferleri 3,3 milyar dolara ulaşmıştır. Diğer yatırımların alt bileşenlerinden olan faiz giderleri ise aynı dönemde yüzde 1,4 oranında azalarak 5,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

c. Cari Transferler

2012 yılında 1,4 milyar dolar olarak gerçekleşen cari transferler, 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde 989 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 13: Cari İşlemler Dengesi

(Milyon Dolar)

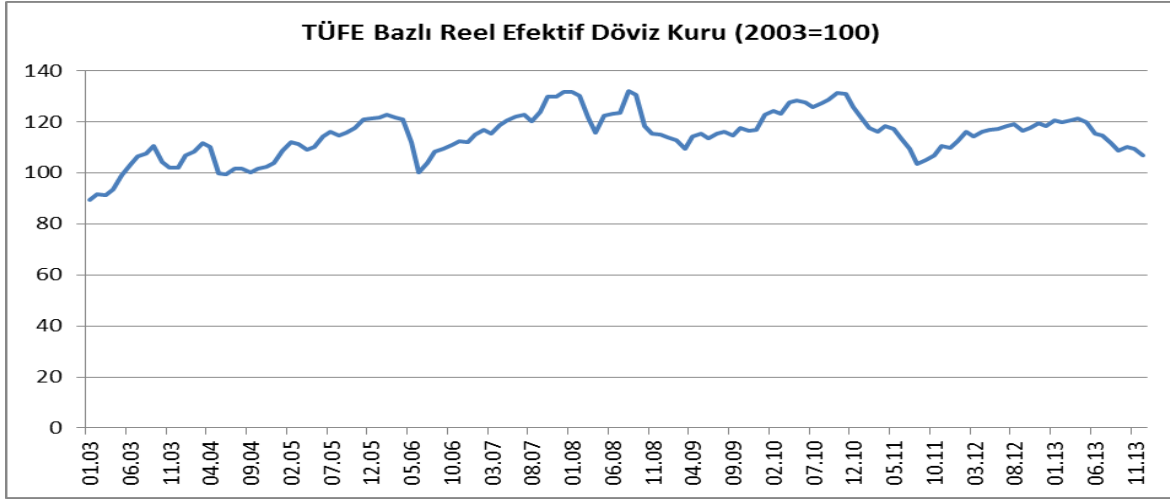
	Yıllık		Ocak-Kasım	
	2011	2012	2012	2013
I. Dış Ticaret Dengesi	-89.139	-65.332	-43.628	-55.962
1.İhracat f.o.b.	134.906	152.462	139.857	138.710
2.İthalat c.i.f.	-240.839	-236.544	-216.716	-228.509
3.Diğer	16.794	18.750	33.231	33.837
II. Hizmetler Dengesi (Net)	20.130	22.602	21.925	23.017
1.Taşımacılık	2.279	3.654	3.569	3.464
2.Turizm	20.171	21.251	20.330	22.335
3.İnşaat Hizmetleri	838	1.029	928	601
4.Sigorta Hizmetleri	-468	-396	-343	-611
5.Finansal Hizmetler	-690	-642	-541	-504
6.Diğer Ticari Hizmetler	-1.427	-1.611	-1.415	-1.610
7.Resmi Hizmetler	-1.059	-965	-835	-743
8.Diğer Hizmetler	486	282	232	85
III. Gelir Dengesi	-7.841	-7.157	-6.710	-8.475
1. Ücret Ödemeleri	-163	-215	-194	-256
2. Yatırım Geliri	-7.678	-6.942	-6.516	-8.219
Doğrudan Yatırımlar	-2.704	-2.541	-2.102	-3.346
Portföy Yatırımları	-899	-628	-825	-1.339
Diğer Yatırımlar	-4.075	-3.773	-3.589	-3.534
Faiz Geliri	1.207	2.054	1.555	1.539
Faiz Gideri	-5.282	-5.827	-5.144	-5.073
Uzun Vade	-4.536	-4.645	-4.037	-3.981
Kısa Vade	-746	-1.182	-1.107	-1.092
IV. Cari Transferler	1.758	1.383	1.110	989
Cari İşlemler Dengesi	-75.092	-48.504	-43.628	-55.962

Kaynak: TCMB

2. Sermaye Hareketleri Dengesi ve Uluslararası Rezervler

Sermaye ve finans hesabında rezerv hariç net kayıtlı sermaye girişinin 2012 yılında 47,3 milyar dolar iken 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde 51,1 milyar dolar tutarında gerçekleştiği görülmektedir. Aynı dönemde yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içinde yaptıkları net doğrudan yatırımlar bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 13,4 oranında azalarak 10,4 milyar dolar olmuştur. Doğrudan yatırımlar altında yer alan yurt dışında yerleşik kişilerin net gayrimenkul alımları ise aynı dönemde yüzde 4,1 oranında azalarak 2,4 milyar dolara ulaşmıştır. Söz konusu dönemde yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları net doğrudan yatırımlar yüzde 31,4 oranında azalarak 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda doğrudan yatırımlarda gerçekleşen net sermaye girişi 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde, 2012 yılının aynı dönemine göre yüzde 5,9 oranında azalarak 7,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu rakam 2012 yılının aynı döneminde 8,2 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

2012 yılında 40,8 milyar dolar olan portföy yatırımlarından net sermaye girişi, 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde, 2012 yılının aynı dönemine göre yüzde 32,1 oranında azalarak 23,9 milyar dolara ulaşmıştır. Söz konusu dönemde, yurtdışında yerleşik kişiler borçlanma senedi piyasasında 5 milyar dolar tutarında DİBS alımı gerçekleştirirken, Hazine Müsteşarlığı ve özel sektör tarafından ihraç edilen yurt dışı tahvillerin net büyüklüğü sırasıyla 4,6 milyar dolar ve 7 milyar dolar olmuştur.

Şekil 2: Reel Kur Endeksi

Kaynak: TCMB

Tablo 14: Sermaye Hareketleri

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Ocak-Kasım	
	2011	2012	2012	2013
Sermaye ve Finans Hesapları	65.659	47.307	41.483	51.123
1. Doğrudan Yatırımlar	13.698	8.942	8.215	7.728
Yurtdışında	-2.349	-4.074	-3.784	-2.666
Yurtiçinde	16.047	13.016	11.999	10.394
2. Portföy Yatırımları	21.986	40.789	35.222	23.924
Varlıklar	2.688	2.657	2.298	2.689
Yükümlülükler	19.298	38.132	32.924	21.235
-Hisse Senetleri	-986	6.274	5.422	1.087
-Borç Senetleri	20.284	31.858	27.502	20.148
3. Diğer Yatırımlar	28.187	18.434	19.666	33.178
Varlıklar	11.136	-569	2.316	1.188
Yükümlülükler	17.051	19.003	17.350	31.990
-Ticari Krediler	1.967	1.022	1.173	4.242
-Krediler	18.866	9.697	7.674	17.864
-Genel Hükümet	-782	-2.093	-2.144	-863
-Bankalar	12.527	5.162	3.885	17.534
-Diğer Sektörler	7.121	6.628	5.933	1.193
-Mevduatlar	-4.309	7.799	8.022	9.315
-Diğer Yükümlülükler	527	485	481	569
4. Rezerv Varlıklar	1.813	-20.814	-21.576	-13.631
Net Hata Noksan	9.433	1.197	2.145	4.839

Kaynak: TCMB

Diğer yatırımlar kaleminde 2012 yılının Ocak-Kasım 19,7 milyar dolar, 2013 yılının aynı döneminde ise 33,2 milyar dolar net giriş gerçekleşmiştir. 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde, bankalar ve diğer sektörler sırasıyla 17,5 milyar dolar ve 1,2 milyar dolar net kredi kullanımında bulunurken genel hükümet 863 milyon dolar net kredi ödemesinde bulunmuştur.

2012 yılının Ocak-Kasım döneminde 21,6 milyar dolar artış kaydeden resmi rezervler, 2013 yılının aynı döneminde 13,6 milyar dolar artmıştır. Ayrıca, aynı dönemde net hata ve noksan kalemi sırasıyla 2,2 milyar dolar ve 4,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı Ocak ayında 120,6 seviyesinde gerçekleşerek 2011 yılından itibaren en yüksek seviyesine yükselen reel kur endeksi, dalgalı bir seyir izlemekle birlikte Mayıs ayından itibaren düşüş trendine girerek Eylül ayında 108,7 seviyesine, Aralık ayında 106,7 seviyesine gerilemiştir.

III. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

2013 yılında merkezi yönetim bütçesi gelirleri 389,4 milyar TL, harcamaları ise 407,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında merkezi yönetim bütçesi gelirleri, 2012 yılına göre yüzde 17,1, harcamaları ise yüzde 12,7 oranında artış göstermiş, böylece 2012 yılında 29,4 milyar TL olan merkezi yönetim bütçe açığı 2013 yılında 18,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında 19 milyar TL olan faiz dışı fazla ise 2013 yılı sonunda 31,5 milyar TL olmuştur.

Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2013 Bütçe Başlangıç Ödeneği	Gerç. Oranı (%)
	2012	2013			
Gelirler	332.475	389.441	17,1	370.095	105,2
Genel Bütçe Gelirleri	320.536	376.105	17,3	361.135	104,1
Vergi Gelirleri	278.781	326.125	17,0	317.949	102,6
Vergi Dışı Gelirler	36.694	37.795	3,0	31.568	119,7
Sermaye Gelirleri	2.054	10.105	392,0	9.287	108,8
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.652	1.856	12,4	2.046	90,7
Alacaklardan Tahsilat	1.355	224	-83,5	286	78,3
Özel Bütçe Gelirleri	9.622	10.662	10,8	6.618	161,1
Düzenleyici ve Denet. Kurullar	2.318	2.673	15,3	2.342	114,1
Harcamalar	361.887	407.890	12,7	404.046	101,0
Faiz Dışı Harcamalar	313.471	357.904	14,2	351.046	102,0
Personel Giderleri	86.463	96.237	11,3	97.224	99,0
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	14.728	16.305	10,7	16.791	97,1
Mal ve Hizmet Alımları	32.894	36.268	10,3	33.444	108,4
Cari Transferler	129.477	148.735	14,9	151.287	98,3
Sermaye Giderleri	34.365	43.609	26,9	33.489	130,2
Sermaye Transferleri	6.006	7.655	27,5	5.103	150,0
Borç Verme	9.537	9.094	-4,6	11.115	81,8
Yedek Ödenek	0	0	0,0	2.593	0,0
Faiz Harcamaları	48.416	49.986	3,2	53.000	94,3
Bütçe Dengesi	-29.412	-18.449	-37,3	-33.951	54,3
Faiz Dışı Denge	19.004	31.537	65,9	19.049	165,6

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2013 yılında, yurtiçi iktisadi faaliyetlerdeki gelişmeler, bazı kamu kurumlarının geçmiş yıl vergi yükümlülüklerinin önemli bir kısmını yerine getirmesi ile 01.01.2013 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2012/4116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla (BKK) bazı vergi ve harçlara yönelik yapılan

düzenlemelerin de katkısıyla vergi gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 17 oranında artış göstermiş ve 326,1 milyar TL olmuştur. Böylece 317,9 milyar TL olan başlangıç bütçe vergi gelirleri tahmininin yüzde 102,6'sı bu dönemde gerçekleşmiştir. Faiz dışı harcamaların 2012 yılına göre yüzde 14,2 oranında artması ve faiz ödemelerindeki yüzde 3,2 oranındaki artış sonrasında bütçe harcamaları 2013 yılında 407,9 milyar TL olarak gerçekleşmiş ve başlangıç ödeneğinin yüzde 101'i düzeyinde olmuştur.

2013 yılı genel bütçe gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 17,3 oranında artarak 376,1 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Aynı yılda, genel bütçe gelirleri içerisinde, vergi gelirleri yüzde 17 oranında artarak 326,1 milyar TL olurken, sermaye gelirleri özelleştirme gelirlerindeki artışla beraber 10,1 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Alacaklardan tahsilatlar ise, bir defalık gelir niteliğindeki tahsilatların ortadan kalkmasıyla 2013 yılında 0,2 milyar TL düzeyinde olmuştur. Özel bütçe gelirleri, geçen yıla göre yüzde 10,8 oranında artarak 10,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında gelir, kar ve sermaye kazancı üzerinden alınan vergiler içerisinde yer alan gelir vergisi tahsilatı bir önceki yıla göre yüzde 12,9 oranında artarak 63,8 milyar TL olmuştur. Kurumlar vergisi tahsilatı, 2013 yılında döviz kurlarında ve faizlerde yaşanan dalgalanmaların olumsuz etkisiyle yüzde 0,1 oranında azalarak 29 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Böylece gelir, kar ve sermaye kazancı üzerinden alınan vergi gelirleri yüzde 8,5 oranında artarak 92,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu yılda yapılan motorlu taşıtlar vergisi tahsilatı ise, geçen yıla göre yüzde 9,5 oranında artarak 7,4 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yurtiçi talepteki toparlanma ve TEDAŞ ve BOTAŞ'ın geçmiş yıl yükümlülüklerinin önemli bir kısmını yerine getirmelerinin de katkısıyla dâhilde alınan mal ve hizmet vergileri tahsilâtı 2013 yılında geçen yıla göre yüzde 18,5 oranında artarak 134,9 milyar TL olmuştur. BSMV tahsilâtı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12,6 oranında, dâhilde alınan KDV tahsilâtı yüzde 20,3 oranında, özel tüketim vergisi tahsilatı yüzde 19,2 oranında, özel iletişim vergisi tahsilâtı ise yüzde 1,6 oranında artmıştır.

2013 yılında, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergi tahsilatında 2012 yılına göre yüzde 23,4 oranında artış olmuştur. Bu gelişmede, BOTAŞ'ın geçmiş dönem KDV yükümlülüklerinden 3,3 milyar TL tutarında ödeme yapmasının da katkısıyla, ithalde alınan KDV tahsilatının yüzde 25,5 oranında artması belirleyici olmuştur.

2012/4116 sayılı BKK ile yapılan düzenlemelerin de olumlu etkisiyle, harç gelirleri tahsilatı 2012 yılına göre yüzde 33,4 oranında artarak 12,9 milyar TL olurken, damga vergisi tahsilatı yüzde 27,9 oranında artarak 9,4 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ayrıca 2013 yılı Aralık ayı itibarıyla, 6111 sayılı Kanun kapsamında tahsil edilen genel bütçe vergi gelirleri, teşebbüs mülkiyet gelirleri ile faiz, pay ve ceza gelirleri toplam tutarı 24,9 milyar TL olmuştur.

2013 yılı merkezi yönetim bütçesi faiz dışı harcamaları önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14,2 oranında artarak 357,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faiz dışı harcamalar içerisinde personel giderleri yüzde 11,3 oranında artarak 96,2 milyar TL, sosyal güvenlik kurumu devlet primleri giderleri ise yüzde 10,7 oranında artarak 16,3 milyar TL olmuştur.

Mal ve hizmet alım giderleri, sağlık giderlerinde gerçekleşen yüzde 37,6 oranındaki azalmaya karşın savunma-güvenlik harcamalarında görülen %7,1, diğer mal ve hizmetler kaleminde görülen %13,1 oranındaki artış sonrası geçen yıla göre yüzde 10,3 oranında artarak 36,3 milyar TL olmuştur. Söz konusu artışta sokak ve cadde aydınlatma giderlerinin bir bölümünün cari transferler yerine mal ve hizmet alım gideri olarak ödenekleştirilmesi, taşınmalı eğitim giderlerinin artması ve kuruluşların mal ve hizmet ihtiyaçlarında görülen artışlar etkili olmuştur.

Tablo 16: Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2013 Bütçe Hedefi	Gerç. Oranı (%)
	2012	2013			
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	332.475	389.441	17,1	370.095	105,2
Genel Bütçe Gelirleri	320.536	376.105	17,3	361.135	104,1
Vergi Gelirleri	278.781	326.125	17,0	317.949	102,6
Gelir, Kar ve Ser. Kaz. Üz. Al. Ver.	85.511	92.748	8,5	91.930	100,9
Gelir Vergisi	56.494	63.760	12,9	62.668	101,7
Kurumlar Vergisi	29.017	28.988	-0,1	29.262	99,1
Mülkiyet Üzerinden Al. Ver.	7.009	7.693	9,8	7.710	99,8
Motorlu Taşıtlar Vergisi	6.716	7.353	9,5	7.479	98,3
Ver. Ve İnt. Vergisi	293	340	16,1	232	146,7
Dâhilde Alınan Mal ve Hizmet Ver.	113.837	134.855	18,5	131.472	102,6
Dâhilde Alınan KDV	31.572	37.995	20,3	36.400	104,4
ÖTV	71.706	85.461	19,2	83.137	102,8
Petrol ÖTV	35.935	45.158	25,7	43.337	104,2
Motorlu Taşıt ÖTV	8.409	10.565	25,6	9.663	109,3
Tütün ÖTV	19.976	21.327	6,8	21.345	99,9
Alkollü İçkiler ÖTV	4.643	3.216	-30,7	5.974	53,8
ÖTV Dayanıklı Tük. Malları ve Diğer	2.743	3.216	17,2	2.462	130,6
BSMV	5.471	6.160	12,6	6.343	97,1
Özel İletişim Vergisi	4.473	4.545	1,6	4.915	92,5
Şans Oyunları Vergisi	615	692	12,5	678	102,2
Uluslararası Tic. ve Mua. Alınan Ver.	55.310	68.267	23,4	67.447	101,2
İthalde Alınan KDV	50.000	62.726	25,5	61.214	102,5
Diğer	5.310	5.542	4,4	6.233	88,9
Diğer Vergiler	78	240	205,5	103	233,0
Harçlar	9.675	12.906	33,4	11.161	115,6
Damga Vergisi	7.360	9.416	27,9	8.125	115,9
Vergi Dışı Gelirler	36.694	37.795	3,0	31.568	119,7
Sermaye Gelirleri	2.054	10.105	392,0	9.287	108,8
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.652	1.856	12,4	2.046	90,7
Alacaklardan Tahsilât	1.355	224	-83,5	286	78,3
Özel Bütçe Gelirleri	9.622	10.662	10,8	6.618	161,1
Düz. ve Denet. Kurumların Gelirleri	2.318	2.673	15,3	2.342	114,1

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2013 yılında cari transferler, 2012 yılına göre yüzde 14,9 oranında artarak 148,7 milyar TL olmuştur. Bu dönemde, tarımsal desteklemeye yönelik transferler geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 15 oranında artarak 8,7 milyar TL olurken, sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferler yüzde 13, genel bütçe vergi gelirlerinden mahalli idarelere ve fonlara ayrılan paylar ise yüzde 16,1 oranında artmıştır.

Tablo 17: Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2013 Bütçe Baş. Ödeneği	Gerç. Oranı (%)
	2012	2013			
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları	361.887	407.890	12,7	404.046	101,0
Faiz Dışı Harcamalar	313.471	357.904	14,2	351.046	102,0
Personel Giderleri	86.463	96.237	11,3	97.224	99,0
Sos. GÜv. Kur. Devlet Primi	14.728	16.305	10,7	16.791	97,1
Mal ve Hizmet Alımları	32.894	36.268	10,3	33.444	108,4
Savunma-Güvenlik Harcamaları	10.965	11.749	7,1	11.676	100,6
Sağlık Harcamaları	539	336	-37,6	300	112,0
Diğer	21.390	24.183	13,1	21.468	112,6
Cari Transferler	129.477	148.735	14,9	151.287	98,3
KİT Görev Zararları	1.923	1.631	-15,2	1.788	91,2
Sos. GÜv. Kuruluşları	65.448	73.960	13,0	74.897	98,7
Gelirden Ayrılan Paylar	34.380	39.921	16,1	40.731	98,0
Tarımsal Destekleme	7.553	8.684	15,0	8.975	96,8
Diğer	20.174	24.539	21,6	24.896	98,6
Sermaye Giderleri	34.365	43.609	26,9	33.489	130,2
Sermaye Transferleri	6.006	7.655	27,5	5.103	150,0
Borç Verme	9.537	9.094	-4,6	11.115	81,8
Yurtiçi	8.185	7.585	-7,3	9.578	79,2
Yurtdışı	1.352	1.509	11,6	1.537	98,2
Yedek Ödenek	0	0	0,0	2.593	0
Faiz Harcamaları	48.416	49.986	3,2	53.000	94,3
İç Borç Faizi	40.702	38.910	-4,4	42.329	91,9
Dış Borç Faizi	7.277	7.397	1,6	8.018	92,3
Diğer Faiz Gid. ve Türev Ürün Gid.	437	3.680	741,9	2.653	138,7

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Bu dönemde sermaye giderleri, özellikle ulaştırma sektöründeki yatırımlara yıl içerisinde yapılan ilave ödenek tahsislerinin de etkisiyle geçen yıla göre yüzde 26,9 artarak 43,6 milyar TL olurken, sermaye transferleri 7,7 milyar TL, borç verme ise 9,1 milyar TL olmuştur. Sermaye transferindeki söz konusu artışta daha önce Hazine tarafından TCDD'ye yapılması öngörülen ve borç verme kaleminde gösterilen sermaye transferinin bir kısmının Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı bütçesinden karşılanması etkili olmuştur.

2013 yılında merkezi yönetim bütçesi faiz harcamaları 2012 yılına göre yüzde 3,2 oranında artarak 50 milyar TL olarak gerçekleşmiş, faiz harcamaları için ayrılan 53 milyar TL'lik bütçe ödeneğinin yüzde 94,3'ü kullanılmıştır. Bu dönemde iç borç faiz ödemeleri 38,9 milyar TL olurken, dış borç faiz ödemeleri 7,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı sonunda merkezi yönetim brüt borç stoku 2012 yılsonuna göre yüzde 10,1 oranında artarak 585,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, iç borç stoku yüzde 4,3 oranında artarak 403 milyar TL olurken, dış borç stoku yüzde 25,5 oranında artarak 182,7 milyar TL olmuştur. Yürütülen borçlanma stratejisine de bağlı olarak TL cinsinden sabit faizli borçlar 2012 yılsonuna göre yüzde 5 artmış, TL cinsinden değişken faizli borçlarda ise yüzde 3,4 oranında artış görülmüştür. Döviz cinsinden ve dövizde endeksli borçlar ise 2012 yılsonuna göre yüzde 25,5 oranında artarak 182,7 milyar TL olmuştur.

2012 yılı sonunda 60,8 ay olarak gerçekleşen iç borçlanmanın ortalama vadesi, 2013 yılı sonu itibarıyla 74,3 ay olmuştur. 2012 yılında yüzde 8,8 olarak gerçekleşen iç borçlanmanın ağırlıklı ortalama maliyeti ise 2013 yılsonu itibarıyla yüzde 7,7 seviyesine inmiştir.

Tablo 18: Merkezi Yönetim Borç Stoku

Milyon TL	2012 (Yılsonu)	2013 (Aralık)	Değişme (%)
Merkezi Yönetim Brüt Borç Stoku	532.196	585.731	10,1
İç Borç Stoku	386.541	403.007	4,3
Devlet Tahvili	382.857	403.007	5,3
Hazine Bonosu	3.684	0	-100,0
Dış Borç Stoku	145.655	182.724	25,5
Uluslararası tahvil	91.286	118.782	30,1
Kredi	54.369	63.943	17,6
Borç Stoku Döviz-Faiz Yapısı	532.196	585.731	10,1
TL-Sabit Faizli	201.866	212.007	5,0
TL-Değişken Faizli	184.675	191.000	3,4
Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli	145.655	182.724	25,5
Sabit Faizli	116.189	148.078	27,4
Değişken Faizli	29.466	34.647	17,6
Nakit İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi (Ay)	60,8	74,3	22,2
Nakit İç Borçlanmanın Ortalama Maliyeti (%)	8,8	7,7	-12,4

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

IV. FİYAT GELİŞMELERİ VE PARA POLİTİKASI

2013 yılı Aralık ayında TÜFE’de beklentilere paralel olarak yüzde 0,46 oranında artış kaydedilmiştir. Bu gelişmede gıda ve alkolsüz içecekler grubu fiyatlarında kaydedilen işlenmemiş gıda ürünleri kaynaklı artış etkili olmuştur. İşlenmemiş gıda fiyatları 2013 yılı Aralık ayında düşüş beklentisini aksine aylık bazda yüzde 0,54 oranında artmıştır. Bu gelişmelere paralel TÜFE 12 aylık artış hızı yüzde 7,40’a yükselmiştir. Aralık ayında piyasanın TÜFE beklentileri, TCMB beklenti anketine göre yüzde 0,42; CNBC-e anketine göre yüzde 0,42, Reuters beklenti anketine göre ise yüzde 0,40 idi. KB-KDD tahmini ise yüzde 0,18 idi.

ÜFE, Aralık ayında yüzde 1,11 oranında artmıştır. Aralık ayı ÜFE artış beklentisi; Reuters anketine göre yüzde 1,20, CNBC-e anketine göre yüzde 1,40 idi. Yıllık enflasyon oranı ÜFE’de yüzde 6,97’ye yükselmiştir.

Aralık ayında TÜFE’de kaydedilen yüzde 0,46 oranındaki artışta gıda ve alkolsüz içecekler grubunda yaşanan yüzde 1,46 oranındaki artış etkili olmuştur. Gıda ve alkolsüz içecekler grubunun aylık enflasyona etkisi 0,35 puan olarak gerçekleşmiştir. Ulaştırma grubunda fiyatlar yüzde 1,10 oranındaki artarken grubun aylık enflasyona katkısı 0,19 puan olarak gerçekleşmiştir. Konut grubunda fiyatlar yüzde 0,89 oranında artarken (katkısı 0,15 puan), giyim ve ayakkabı ve alkollü içecekler ve tütün ürünleri gruplarında fiyatlar sırasıyla yüzde 2,58 (katkısı eksi 0,17 puan) ve yüzde 2,66 oranında (katkısı eksi 0,13 puan) azalmıştır.

Tablo 19- 2013 yılı Ekim Ayı İtibarıyla Ana Harcama Gruplarına Göre TÜFE Değişim Oranları

(Yüzde)

	Ağırlık (%)	Aylık		12 Aylık		Yıllık Ortalama	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
GENEL	100,00	0,38	0,46	6,16	7,40	8,89	7,49
Gıda ve alkolsüz içecek	24,09	1,55	1,46	3,90	9,67	8,41	9,10
Alkollü içecek ve tütün	5,07	0,01	-2,66	0,98	10,52	14,01	15,20
Giyim ve ayakkabı	6,83	-1,50	-2,58	8,17	4,87	8,17	6,39
Konut	16,68	0,24	0,89	11,37	4,84	11,45	7,17
Ev eşyası	7,28	0,21	0,19	5,89	5,95	9,15	4,88
Sağlık	2,22	0,04	0,78	1,68	4,85	1,37	2,67
Ulaştırma	17,99	-0,27	1,10	5,54	9,77	7,64	6,83
Haberleşme	4,64	1,23	-0,13	5,90	1,20	3,17	5,12
Eğlence ve kültür	2,95	-0,17	0,19	1,98	5,18	5,57	2,54
Eğitim	1,91	0,02	0,01	4,81	10,05	6,03	7,12
Lokanta ve oteller	6,18	0,39	0,81	9,31	9,86	9,15	9,26
Çeşitli mal ve hizmet.	4,16	0,10	-0,01	8,66	2,24	12,99	4,93

Kaynak: TÜİK

Aralık ayında özel kapsamlı TÜFE göstergelerinden (I) kodlu göstergede fiyatlar, aylık bazda yüzde 0,11 oranında azalırken yıllık bazda artış oranı yüzde 7,08'e gerilemiştir. Çekirdek enflasyonda Türk Lirasında 2013 yılı Aralık ayında yaşanan değer kaybı nedeniyle 2014 yılının ilk yarısında ivmelenme yaşanması tarafımızca beklenmektedir.

Tablo 20- Ekim Ayı İtibarıyla Özel Kapsamlı TÜFE Göstergelerinin Gelişimi

(Yüzde)

Grup	Kapsam	Aylık		12 Aylık		Yıllık Ortalama	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
	TÜFE Genel	0,38	0,46	6,16	7,40	8,89	7,49
A	Mevsimlik ürünler hariç	0,20	0,68	6,76	7,57	8,86	7,21
B	İşlenmemiş gıda ürünleri hariç	0,13	0,22	7,32	6,76	9,15	7,17
C	Enerji hariç	0,46	0,16	4,86	7,79	8,21	7,45
D	(B) ve (C)	0,17	-0,18	6,02	7,08	8,41	7,06
E	(C) ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç	0,49	0,35	5,11	7,62	7,76	6,95
F	(E) ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	0,50	0,36	5,05	7,81	7,93	7,06
G	(F) ve (B)	0,18	0,00	6,45	6,99	8,08	6,55
H	(D) ve alkollü içkiler, tütün ürünleri ile altın hariç	0,21	0,04	6,50	7,11	7,74	6,65
I	(C) , gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç	0,02	-0,11	5,81	7,08	7,21	6,27

Kaynak: TÜİK

Aralık ayında ÜFE yüzde 1,11 oranında artmıştır. Bu ayda; ÜFE'nin ana alt kalemleri olan tarım kesimi fiyatları yüzde 2,49 oranında, sanayi kesimi fiyatları ise 0,84 oranında artmıştır.

Sanayi sektöründe fiyatların Aralık ayındaki gelişimi incelendiğinde, sektör içinde en yüksek paya sahip olan imalat sanayii fiyatlarının yüzde 0,82 oranında arttığı görülmektedir. Bu dönemde imalat sanayii içinde en yüksek ağırlığa sahip olan kalemlerden; kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri fiyatları yüzde 3,67 oranında, ana metal sanayi fiyatları da yüzde 0,08 oranında artmıştır. Bu dönemde madencilik fiyatları yüzde 0,66 oranında, elektrik gaz ve su grubu fiyatları ise yüzde 1,00 oranında artmıştır.

Tablo 21: Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler

(Milyon TL)	2013 Aralık	2012 Aralık
Emisyon	67740	54566
Rezerv Para	91207	77572
M1	208938	167405
M2	890706	731771
M3	931633	774652
(Yüzde Değişme)	2013 Aralık/ 2013 Haziran	2013 Aralık/ 2012 Aralık
Emisyon	10.0	24.1
Rezerv Para	-2.0	17.6
M1	12.3	24.8
M2	12.9	21.7
M3	12.2	20.3
TÜFE	3.3	7.4

Kaynak: TCMB

2013 yılsonu itibarıyla bir önceki yılsonuna göre M1 para arzında yüzde 24,8 oranında, M2 para arzında yüzde 21,7 oranında, M3 para arzında ise yüzde 20,3 oranında artış kaydedilmiştir. Aynı dönemde emisyon hacminde 13,2, rezerv para hacminde ise 13,6 milyar TL artış yaşanmıştır. 2013 yılında parasal büyüklüklerin artış hızlarının TÜFE artış hızlarından daha yüksek gerçekleştiği gözlenmektedir.

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu (PPK), politika faiz oranını 2012 yılı Eylül ayındaki 5,75 seviyesinden, 2012 yılı Aralık ve 2013 yılı Nisan ayında aldığı kararlarla 4,50 seviyesine indirmiştir. Kurul, yılın üçüncü çeyreğinde politika faizinde herhangi bir değişikliğe gitmemiştir. Aynı dönemde gecelik borçlanma faizinde de bir değişikliğe gitmeyen Kurul, ihtiyaç gördüğü parasal sıkılaştırmayı gerçekleştirmek için Ağustos ve Eylül aylarında aldığı kararlarla gecelik borç verme faizini 1,25 puan artırmıştır.

Tablo 22. Merkez Bankası Faiz Oranlarında Gelişmeler

PPK Toplantı Tarihleri	Faiz Kararı (1)	Politika Faizi (1)	Gecelik Borçlanma	Gecelik Borç Verme
18.Eyl.12	Değişiklik yapılmadı	5,75	5,00	10,0
18.Eki.12	Değişiklik yapılmadı	5,75	5,00	9,50
20.Kas.12	Değişiklik yapılmadı	5,75	5,00	9,00
18.Ara.12	0,25 indirildi	5,50	5,00	9,00
22.Oca.13	Değişiklik yapılmadı	5,50	4,75	8,75
19.Şub.13	Değişiklik yapılmadı	5,50	4,50	8,50
26.Mar.13	Değişiklik yapılmadı	5,50	4,50	7,50
16.Nis.13	0,50 indirildi	5,00	4,00	7,00
16.May.13	0,50 indirildi	4,50	3,50	6,50
18.Haz.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	6,50
23.Tem.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	6,50
20.Ağu.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	7,25
17.Eyl.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	7,75
23.Eki.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	7,75
19.Kas.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	7,75
17.Ara.13	Değişiklik yapılmadı	4,50	3,50	7,75

Kaynak: TCMB

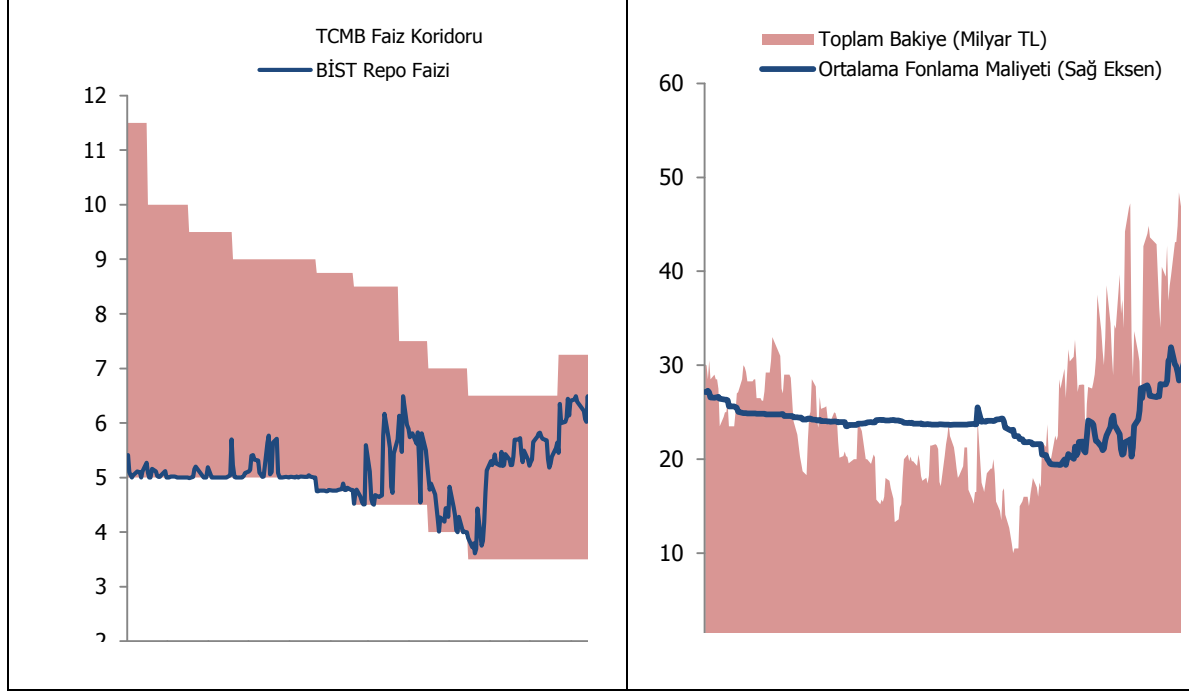
(1) Merkez Bankası politika faiz oranındaki karar ve oran.

2013 yılının ilk yarısında Merkez Bankası sermaye akımlarındaki hızlanmaya karşı faiz koridorunun üst ve alt sınırını, üst sınırı daha fazla düşürecek şekilde kademeli olarak indirmiştir. Bunula birlikte aynı dönemde uyguladığı likidite politikasıyla bankalararası piyasada oluşan gecelik faizin koridorun alt sınırına yakın olarak gerçekleşmesini sağlamıştır. Yılın üçüncü çeyreğinde ise küresel finans piyasalarında yaşanan dalgalanma sonucu Banka politika duruşunu değiştirmiştir. Bu dönemde Banka hem faiz koridorunun üst sınırını sıkılaştırma amacıyla yükseltmiş hem de bankalararası piyasada oluşan faizin koridorun üst sınırına daha yakın gerçekleşmesine izin vermiştir. Bankanın sıkılaştırıcı yönde attığı bu adımlara paralel olarak yılın üçüncü çeyreğinde piyasanın likidite açığı ve söz konusu açığın fonlamasındaki maliyet artmıştır. Banka yılın üçüncü çeyreğinden itibaren uyguladığı ek parasal sıkılaştırma uygulamalarını sürdürmüştür. Yılın son iki ayında yapılan PPK toplantılarında alınan kararlarla Banka, bir ay vadeli repo ihalesine son vermiş ve para piyasasındaki gecelik faiz oranlarının yüzde 7,75 seviyesine yakın, ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinin ise yüzde 6,75 ve üzerinde oluşmasının sağlanacağını ifade etmiştir.

2013 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla Merkez bankası brüt döviz rezervi 115,1 milyar dolar, altın rezervi ise 20,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde Bankanın döviz yükümlülükleri 78,8 milyar dolar, altın yükümlülükleri ise 16,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Banka yılın ikinci yarısında düzenlediği döviz satım ihalelerinde toplamda 17,6 milyar dolar piyasaya

döviz likiditesi sağlamıştır. Bu gelişmeye rağmen ihracat reeskont kredilerinden sağlanan döviz likiditesi nedeniyle net döviz pozisyonunda 2013 yılında sınırlı bir artış yaşanmıştır.

Şekil 3. Faiz Koridoru ve Ortalama Fonlama Maliyeti

Kaynak: TCMB

Tabla 23. TCMB Dış Varlık ve Yükümlülükleri

(Milyar ABD Doları)

	Ara.12	Haz.13	Eyl.13	Ara.13
1 . TCMB Dış Varlıkları (2+4)	122.0	124.4	132.9	137.8
2 . Döviz Hesabı	101.9	107.4	110.7	117.0
2 1 . Brüt Döviz Rezervi	100.3	105.6	108.9	115.1
2 2 . Diğer Döviz Varlıkları	1.6	1.8	1.8	1.8
3 . TCMB Döviz Yükümlülüğü	64.6	67.7	75.0	78.8
3 1 . Yurt Dışı Döviz Yükümlülüğü	9.4	8.5	7.9	7.5
3 2 . Yurt İçi Döviz Yükümlülüğü	55.1	59.3	67.1	71.3
3 2 1 . Hazine	5.2	4.8	5.2	5.1
3 2 2 . Bankalar	50.0	54.5	61.9	66.2
3 2 2 1 . Zorunlu Karşılıklar	43.3	48.1	54.0	58.3
3 2 2 2 . Serbest Rezervler	6.7	6.4	7.9	7.9
4 . Altın Hesabı	20.1	17.0	22.2	20.8
5 . Altın Yükümlülüğü	13.5	12.5	16.9	16.2
6 . Net Altın Pozisyonu (4-5)	6.6	4.5	5.3	4.7
7 . Net Döviz Pozisyonu (2-3)	37.3	39.7	35.7	38.2
8 . TCMB Net Dış Varlık Pozisyonu (6+7)	44.0	44.1	41.0	42.8

Kaynak: TCMB

V. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER

Merkez Bankası küresel ekonomik krizin ardından, sermaye hareketlerindeki aşırı oynaklığın makroekonomik ve finansal istikrar üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak ve TCMB brüt döviz rezervlerini güçlendirmek amacıyla 2011 yılı itibarıyla rezerv opsiyonu mekanizmasını bir politika aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Bu kapsamda Türk Lirası yükümlülükler için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların belli bir kısmının döviz ve altın olarak, yabancı para yükümlülükler için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların belli bir kısmının ise altın olarak tesis edilebilmesine imkân sağlanmıştır. Türk Lirası zorunlu karşılık oranlarında Merkez Bankası en son 19 Şubat 2013 tarihi itibarıyla artış gerçekleştirmiştir. YP yükümlülüklerine ayrılan zorunlu karşılıklar için ise son olarak 16 Mayıs 2013 tarihinde değişikliğe gidilmiştir.

Tablo 24. Merkez Bankası TL Karşılık Oranlarında Gelişmeler (Vade Ayrımı Sonrası)

(Yüzde Oran)

Karar Tarihi	17.12 2010	24.01 2011	24.03 2011	21.04 2011	06.10 2011	27.10 2011	22.01 2013	19.02 2013
Vadesiz, ihbarlı mevduatlar ve özel cari	8	12	15	16	16	11	11,25	11,5
1 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları(1 ay dâhil)	8	10	15	16	16	11	11,25	11,5
3 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (3 ay dâhil)	7	9	13	13	12,5	11	11,25	11,5
6 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (6 ay dâhil)	7	7	9	9	9	8	8,25	8,5
1 yıla kadar vadeli mevduatlar/katılma	6	6	6	6	6	6	6,25	6,5
1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli mevduatlar/katılma hesapları ile birikimli mevduatlar/katılma	5	5	5	5	5	5	5	5
1 yıla kadar vadeli diğer mevduatlar	8	8	13	13	11	11	11,25	11,5
1-3 yıl arası vadeli diğer yükümlülükler	8	8	13	13	8	8	8	8
3 yıldan uzun vadeli diğer yükümlülükler	8	8	13	13	5	5	5	5
Özel fon havuzları	Vadesine karşılık gelen oranlar							
Piyasadaki fon büyüklüğüne etkisi	-7,6 Milyar TL	-9,8 Milyar TL	-19,1 Milyar TL	-1,5 Milyar TL	3,2 Milyar TL	11 Milyar TL	-1,4 Milyar TL	-1,4 Milyar TL

Kaynak: TCMB

Tablo 25. Merkez Bankası YP Karşılık Oranlarında Gelişmeler (Vade Ayrımı Sonrası)

(Yüzde Oran)

Karar Tarihi	25.07 2011	05.08 2011	05.10 2011	18.12 2012	22.01 2013	19.02 2013	16.05. 2013
Vadesiz, ihbarlı mevduatlar ve özel cari hesaplar	12	11,5	11	11,5	12	12,5	13,0
1 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları(1 ay dâhil)	12	11,5	11	11,5	12	12,5	13,0
3 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (3 ay dâhil)	12	11,5	11	11,5	12	12,5	13,0
6 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (6 ay dâhil)	12	11,5	11	11,5	12	12,5	13,0
1 yıla kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları	12	11,5	11	11,5	12	12,5	13,0
1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli DTH/yabancı para katılma hesapları ile birikimli DTH/yabancı para katılma hesapları	10	9,5	9	9	9	9	9
3 yıla kadar vadeli yabancı para diğer yükümlülükler (3 yıl dâhil)	10	9,5	9	9,5	10	10,5	11
3 yıldan uzun vadeli yabancı para diğer yükümlülükler	9	8,5	6	6	6	6	6
Özel fon havuzları	Vadesine karşılık gelen oranlar						
Piyasadaki fon büyüklüğüne etkisi	590 Milyon Dolar	930 Milyon Dolar	1,3 Milyar Dolar	-850 Milyon Dolar	-900 Milyon Dolar	-940 Milyon Dolar	-1 Milyar Dolar

Kaynak: TCMB

Finansman şirketlerince kullanılan kredilerde gözlemlenen artış ve bankacılık sektörü dışındaki kredi kanallarının takibinin finansal istikrar açısından taşıdığı önem dikkate alınarak, 2005/1 sayılı Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'de 4 Ekim 2013 tarihi itibarıyla yapılan değişiklikle "bankalar" ibaresi "bankalar ile finansman şirketleri" şeklinde değiştirilmiştir. Bu sayede finansman şirketleri 6 Aralık 2013 tarihli yükümlülük cetvelinden itibaren geçerli olacak şekilde yükümlülükleri çerçevesinde halen bankalar için geçerli olan oranlar üzerinden zorunlu karşılık uygulaması kapsamına alınmıştır.

Türk Lirası yükümlülükler için Merkez Bankası nezdinde tutulması gereken zorunlu karşılıkların, yabancı para olarak tesis edilmesine ilişkin oranın üst sınırı 2011 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 10 olarak belirlenmiştir. 2011 yılı Ekim ayına kadar bu oran kademeli olarak yüzde 40 seviyesine kadar artırılmıştır. 2011 yılı Mayıs ayı itibarıyla söz konusu imkânın üst sınırı yüzde 45'e yükseltilirken, Türk Lirası zorunlu karşılık yükümlülüklerinin ilk yüzde 40'lık dilimi üzerindeki ilave dilime denk gelen tutarların katsayıları artırılmak suretiyle toplam tutar üzerinden ABD Doları ve/veya Euro döviz cinslerinden yabancı para zorunlu karşılık ayrılmasına imkân sağlanmıştır. Takip eden süreçte bahsi geçen zorunlu karşılık oranları kademeli olarak dilimlere ayrılarak katsayıları artırılmıştır. 2013 yılı Mayıs ayında zorunlu karşılık oranlarında yüzde 0-30'luk ilk dilimin katsayısı 1,4 olarak belirlenmiş, ilk dilimin üzerinde altı ilave dilim eklenerek son dilimin katsayısı 2,8'e kadar yükseltilmiştir.

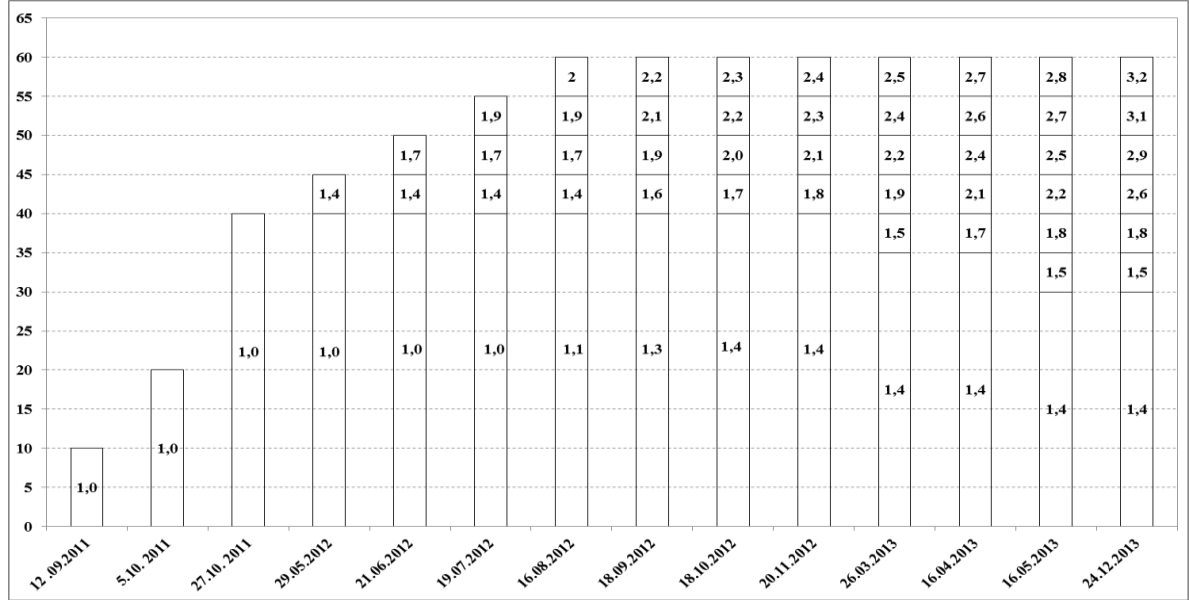
Para politikası aracı ve makro ihtiyati bir araç olarak kullanılan zorunlu karşılıkların daha sade bir yapıya kavuşturulması amacıyla zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerin hesaplanmasında 2013 yılı Aralık ayında yurtiçi pasif toplamından belirli kalemlerin indirilmesi yöntemi yerine, doğrudan zorunlu karşılığa tabi kalemlerin dikkate alınması şeklinde bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu şekilde, para politikası üzerinde doğrudan etkisi bulunmayan ve operasyonel süreçlerin etkinliğini azaltan küçük tutarlı birçok kalem zorunlu karşılık yükümlülüğü kapsamı dışına çıkarılmıştır. Bu dönemde zorunlu karşılık oranlarında ilk üç dilimde değişikliğe gidilmemiş ancak sonraki dilimlerin katsayıları artırılarak en son dilimin katsayısı 3,2'ye yükseltilmiştir. Söz konusu değişiklikler Şekil 4'te yer almaktadır.

Türk bankacılık sektörü varlıklarının bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 23,8 artarak hızlı bir yükseliş sergilediği görülmektedir. Toplam varlıklar kompozisyonunun büyük bir bölümünü oluşturan kredilerin, bir önceki döneme göre yüzde 30,4 oranında artması kredi artış hızının hâlâ yüksek olduğunu göstermektedir. Bankaların portföyünde bulunan menkul değerler ise önceki döneme göre yüzde 3,5 oranında artmasına rağmen, toplam varlıklar içindeki payı bir miktar azalmıştır. Sektörün toplam kaynaklarına bakıldığında ise, mevduatın hâlâ en önemli kalem olmakla birlikte ihraç edilen menkul değerler ve özellikle yurtdışından kullanılan krediler nedeniyle toplam kaynaklar içindeki payının bir miktar düştüğü gözlenmektedir. Dönemler itibarıyla ihraç edilen menkul kıymetlerin artış hızında yavaşlama görülürken, kredi kullanımında ivmelenme olduğu dikkat çekmektedir. Bilanço dışı işlemlerin toplam varlıklara oranı ise bir önceki döneme göre binde 6 oranında azalış göstererek toplam varlıklara oranı yüzde 117 olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı Kasım ayı itibarıyla bankacılık sektörü kredilerindeki artışın büyük oranda ticari kredilerden; alt kalemlere bakıldığında ise ticari kredilerdeki artışın daha çok KOBİ kredilerinden, tüketici kredilerindeki artışın ise konut ve ihtiyaç kredilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Konut ve ihtiyaç kredilerindeki hızlı artışa rağmen bankalar tarafından verilen taşıt kredileri ve bireysel kredi kartlarındaki artış sınırlı kalmıştır. Toplam mevduat kalemindeki artışın ise daha çok katılım

fonu ve döviz tevdiat hesaplarından kaynaklandığı değerlendirilmekte; özellikle döviz tevdiat hesabındaki artışta kayda değer bir ivmelenme olduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 4. TL Zorunlu Karşılıkların YP Olarak Tutulmasına İlişkin Üst Sınır ve Katsayılarıdaki Tarihsel Gelişim (1)

(1) Sütun içindeki rakamlar dilime ilişkin katsayıları ifade etmektedir.

Tablo 26. Bankacılık Sektörü Mevduat ve Kredilerinin Türlerine Göre Dağılımı

	Aralık 2012			Kasım 2013		
	Milyon TL	Aralık 2011'e göre yüzde değişim	Yüzde Pay	Milyon TL	Kasım 2012'ye göre yüzde değişim	Yüzde Pay
TOPLAM KREDİLER	794.756	16,4	100,0	1.009.956	30,4	100,0
Ticari Krediler	528.846	15,2	66,5	683.515	32,7	67,7
KOBİ	199.743	22,7	25,1	262.933	37,1	26,0
Kurumsal	329.103	11,1	41,4	420.582	30,1	41,6
Tüketici Kredileri	265.911	18,8	33,5	326.440	25,7	32,3
Konut	86.043	15,4	10,8	108.766	29,3	10,8
Taşıt	8.043	9,2	1,0	8.307	6,7	0,8
İhtiyaç	67.385	8,6	8,5	84.892	28,6	8,4
Diğer	32.848	34,8	4,1	41.384	28,4	4,1
Bireysel Kredi Kartları	71.593	29,0	9,0	83.091	19,5	8,2
TOPLAM MEVDUAT	772.217	11,0	100,0	910.883	21,2	100,0
Tasarruf Mevduatı	492.013	12,8	63,7	543.212	13,8	59,6
Katılım Fonu	28.408	18,9	3,7	35.354	27,0	3,9
Döviz Tevdiat Hesabı	233.196	5,4	30,2	311.080	35,2	34,2
Kiymetli Maden Depo Hs.	18.600	29,8	2,4	21.238	30,0	2,3

Kaynak: BDDK

TCMB'nin faiz koridorunun üst bandını 2012 yılının başlarından itibaren kademeli olarak aşağı çekmesi 2013 yılının ortalarına kadar faizlerin düşmesine yol açmıştır. Ancak 2013 yılı Mayıs ayında Fed'in tahvil alımını azaltabileceğine ilişkin haberinin ardından TCMB faiz koridorunu, aşağı

ve yukarı yönlü genişleterek faiz oranlarındaki oynaklığı artırmış ve faiz oranları yeniden yükselişe geçmiştir.

Tablo 27. TL Kredilere Uygulanan Ortalama Faiz Oranları (Akım Veriler)

(Yüzde)

	Taşıt Kredileri	Konut Kredileri	İhtiyaç Kredileri	TÜKETİCİ KREDİLERİ	TİCARİ KREDİLER
2010 Aralık	9,4	9,5	11,8	10,6	8,4
2011 Aralık	13,9	14,4	20,1	18,1	16,0
2012 Aralık	10,7	9,9	13,9	12,0	10,9
2013 Ocak	13,9	11,1	9,5	11,9	11,6
2013 Şubat	13,6	10,7	9,6	11,9	11,7
2013 Mart	13,5	10,5	9,1	11,5	12,1
2013 Nisan	13,4	10,1	9,0	11,5	9,9
2013 Mayıs	11,9	9,5	8,5	10,4	8,1
2013 Haz.	12,1	9,8	8,5	10,4	10,5
2013 Tem.	12,8	10,3	9,5	11,5	11,1
2013 Ağu.	13,8	11,4	10,4	12,5	11,6
2013 Eylül	14,0	11,5	11,0	12,9	11,6
2013 Ekim	13,9	11,7	10,8	12,8	10,8
2013 Kasım	13,5	11,0	10,6	12,4	11,4

Kaynak: TCMB

Tablo 28. Bankacılık Sektörüne İlişkin Seçilmiş Göstergeler

(Yüzde)

	Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı	Mevduatın Krediye Dönüşüm Oranı	Net YP Genel Pozisyonu/ Özkaynak	Aktif Kârlılığı	Özkaynak Kârlılığı	Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	Sermaye Yeterlilik Oranı	Likidite Yeterlilik Oranı
2010 Aralık	3,7	88,5	0,1	0,3	1,8	96,5	19,0	165,1
2011 Aralık	2,7	101,0	0,4	1,7	15,5	97,7	16,6	151,8
2012 Aralık	2,9	106,1	2,0	1,8	15,7	95,9	17,9	160,7
2013 Ocak	2,9	106,6	2,0	0,2	1,4	97,2	17,8	160,3
2013 Şubat	3,0	107,0	1,7	0,3	2,4	96,3	17,6	157,6
2013 Mart	3,0	109,0	2,1	0,5	3,9	95,8	17,4	157,1
2013 Nisan	3,0	109,8	2,8	0,6	5,0	95,6	17,3	158,6
2013 Mayıs	2,9	111,2	1,8	0,8	6,3	95,8	16,8	153,0
2013 Haz.	2,8	113,3	-0,6	0,9	7,7	96,2	16,3	150,4
2013 Tem.	2,8	112,0	-0,1	1,1	9,4	96,4	16,0	150,9
2013 Ağu.	2,8	112,9	-0,7	1,2	10,2	96,5	15,5	149,1
2013 Eylül	2,7	113,0	0,1	1,3	11,3	96,6	15,7	149,5
2013 Ekim	2,8	113,5	1,0	1,4	12,4	96,5	15,8	151,3
2013 Kasım	2,8	114,2	1,2	1,5	13,4	96,5	15,6	149,6

Kaynak: BDDK

Takipteki alacakların toplam krediler içindeki payında süregelen azalış sektör genelinde kredilerin temerrüde düşme oranının azaldığını göstermektedir. Mevduatın krediye dönüşüm oranının yüzde 100'ün üzerinde seyretmesi, mevduatın bankalar tarafından verilen krediye karşılama yetersiz kaldığını göstermektedir. Konsolide finansal tablolar esas alınarak hesaplanan yabancı para net genel pozisyonu/özkaynak standart oranının mutlak değerinin yasal oran olan yüzde 20'den oldukça aşağıda olması bankacılık sektörünün döviz riskinin düşük olduğuna dikkat çekmektedir. Kredilerdeki artışa bağlı olarak aktif kârlılığının, kârlar ve yedek akçelerdeki artışa bağlı olarak da özkaynak kârlılığının giderek yükseldiği gözlenmektedir. Sektörün faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini karşılama oranı oldukça yüksek seyretmektedir. Sektörün risk ağırlıklı varlıkların özkaynaklarından daha hızlı artması nedeniyle sektörde sermaye yeterlilik oranları giderek

düşmekte; ancak hala BDDK tarafından istenen yüzde 12 hedefinin üzerinde seyretmektedir. Toplam likidite yeterlilik oranının asgari yükümlülük olan yüzde 100 oranının oldukça üzerinde olması sektörün yüksek miktarda likit varlıkla çalıştığını göstermektedir.

2013 yılı Kasım ayı itibarıyla yurtiçi yerleşiklerin yatırım portföyleri arasında en yüksek orana sahip kalem yüzde 72,5 ile katılım fonu ve döviz tevdiatını da içeren mevduattır. Bunu, yüzde 10,3 ile hisse senedi ve yüzde 9,3 ile kamu borçlanma senetleri izlemektedir. Emeklilik fonlarının portföydeki payı ise giderek artmaktadır.

Tablo 29. Yurtiçi Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku

(Milyon TL)

Tarih*	Mevd./Kat. Fonu	Repo	DİBS (1)	Euro Bond (1)	Yatırım Fonu	Hisse Senedi (2)	Emeklilik Fonu	Toplam
2010 Ara.	428.522	1.501	61.199	5.302	30.980	56.048	9.221	592.773
2011 Ara.	453.113	1.355	67.087	6.437	27.051	53.072	12.024	620.139
2012 Ara.	512.185	3.874	73.006	5.868	30.176	73.083	15.674	713.866
2013 Ocak	506.866	1.922	74.349	5.699	30.532	78.963	16.124	714.455
2013 Şub.	520.652	1.906	74.052	5.624	30.279	73.729	16.578	722.820
2013 Mart	521.605	2.136	74.047	5.585	31.574	78.996	17.156	731.099
2013 Nisan	522.036	2.885	74.645	5.864	31.442	80.361	17.613	734.846
2013 Mayıs	543.229	2.293	74.438	5.927	34.735	79.534	18.306	758.462
2013 Haz.	553.628	1.524	72.114	5.714	33.168	74.386	18.788	759.322
2013 Tem.	569.321	1.784	71.653	5.718	31.937	74.412	19.156	773.981
2013 Ağu.	553.662	3.983	70.873	5.682	31.613	70.073	19.643	755.529
2013 Eylül	572.204	3.214	72.521	5.956	31.112	77.310	19.947	782.264
2013 Ekim	566.606	3.420	74.637	6.046	31.029	81.088	20.369	783.195
2013 Kasım	568.339	1.892	74.444	6.762	30.446	80.986	20.869	783.738
(Toplam İçindeki Pay – Yüzde)								
2010 Ara.	72,3	0,3	10,3	0,9	5,2	9,5	1,6	100
2011 Ara.	73,1	0,2	10,8	1,0	4,4	8,6	1,9	100
2012 Ara.	71,7	0,5	10,2	0,8	4,2	10,2	2,2	100
2013 Ocak	70,9	0,3	10,4	0,8	4,3	11,1	2,3	100
2013 Şub.	72,0	0,3	10,2	0,8	4,2	10,2	2,3	100
2013 Mart	71,3	0,3	10,1	0,8	4,3	10,8	2,3	100
2013 Nisan	71,0	0,4	10,2	0,8	4,3	10,9	2,4	100
2013 Mayıs	71,6	0,3	9,8	0,8	4,6	10,5	2,4	100
2013 Haz.	72,9	0,2	9,5	0,8	4,4	9,8	2,5	100
2013 Tem.	73,6	0,2	9,3	0,7	4,1	9,6	2,5	100
2013 Ağu.	73,3	0,5	9,4	0,8	4,2	9,3	2,6	100
2013 Eylül	73,1	0,4	9,3	0,8	4,0	9,9	2,5	100
2013 Ekim	72,3	0,4	9,5	0,8	4,0	10,4	2,6	100
2013 Kasım	72,5	0,2	9,5	0,9	3,9	10,3	2,7	100

Kaynak: TCMB, BDDK, SPK, MKK, EGM

(1) Bankaların emanetinde yurtiçi yerleşikler adına tutulan kamu menkul kıymetlerinin piyasa değerleridir.

(2) Hisse senedi değeri alt kalemler bazında ayrıştırılmadığından, tablodaki değer bankalar ve mali kuruluşların portföyünde bulunan hisse senetlerinin piyasa değerini de içermektedir.

(*) Veriler ayın son Cuma günü itibarıyladır.

2013 yılı Kasım ayı itibarıyla yurtdışı yerleşiklerin portföy tercihlerini yüzde 43,6 oranında hisse senedi, yüzde 40,2 oranında DİBS, yüzde 16,1 oranında mevduat oluşturmaktadır. Döviz kurunun yükselişe geçtiği 2013 yılı Mayıs ayından itibaren bakıldığında yurtdışında yerleşik kişilerin hisse senedi ve DİBS stoklarını azaltarak mevduata yöneldikleri gözlenmektedir.

Tablo 30. Yurtdışı Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku

(Milyon Dolar)

	Hisse Senedi	DİBS	Euro Bond	Mevduat	Toplam
2010 Aralık	70.944	31.806	1.109	8.637	112.496
2011 Aralık	45.580	35.751	406	13.219	94.956
2012 Aralık	78.540	57.222	458	18.844	155.064
2013 Ocak	86.150	59.430	478	18.301	164.359
2013 Şubat	76.021	63.932	441	18.032	158.426
2013 Mart	84.372	64.218	411	18.570	167.571
2013 Nisan	76.242	70.002	431	19.314	165.989
2013 Mayıs	74.762	67.155	449	19.808	162.174
2013 Haz.	63.283	61.510	420	20.244	145.489
2013 Tem.	60.491	58.504	443	21.020	140.458
2013 Ağu.	51.498	54.346	452	21.246	127.542
2013 Eylül	59.960	57.416	461	22.311	140.148
2013 Ekim	64.628	60.497	334	22.404	147.863
2013 Kasım	61.417	56.645	317	22.638	141.017
(Toplam İçindeki Pay – Yüzde)					
2010 Aralık	63,1	28,3	1,0	7,7	100
2011 Aralık	48,0	37,7	0,4	13,9	100
2012 Aralık	50,7	36,9	0,3	12,2	100
2013 Ocak	52,4	36,2	0,3	11,1	100
2013 Şubat	48,0	40,4	0,3	11,4	100
2013 Mart	50,4	38,3	0,2	11,1	100
2013 Nisan	45,9	42,2	0,3	11,6	100
2013 Mayıs	46,1	41,4	0,3	12,2	100
2013 Haz.	43,5	42,3	0,3	13,9	100
2013 Tem.	43,1	41,7	0,3	15,0	100
2013 Ağu.	40,4	42,6	0,4	16,7	100
2013 Eylül	42,8	41,0	0,3	15,9	100
2013 Ekim	43,7	40,9	0,2	15,2	100
2013 Kasım	43,6	40,2	0,2	16,1	100

Kaynak: MKK, TCMB, BDDK

*Veriler ayın son Cuma günü itibarıyladır.

Büyük oranda tüketici kredilerinden oluşan hanehalkı finansal yükümlülüklerinin hem konut dâhil hem de konut hariç milli gelire oranının giderek arttığı görülmektedir. Artışın büyük bir kısmı bankaların verdiği konut ve ihtiyaç kredileri ile bireysel kredi kartlarından kaynaklanmaktadır.

2013 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla BIST 100 endeksi aylık bazda yüzde 10,5, yıllık bazda ise 13,3 oranında azalmıştır. Reel bazda getiri incelendiğinde, 2013 yılı Aralık ayı itibarıyla, TÜFE'ye göre yıllık bazda yüzde 19,3; ÜFE'ye göre ise yıllık bazda yüzde 19 reel kayıp gerçekleşmiştir. BIST 100 endeksi dolar bazında aylık yüzde 15,2 oranında azalırken, yıllık bazda yüzde 27,7 oranında azalmıştır.

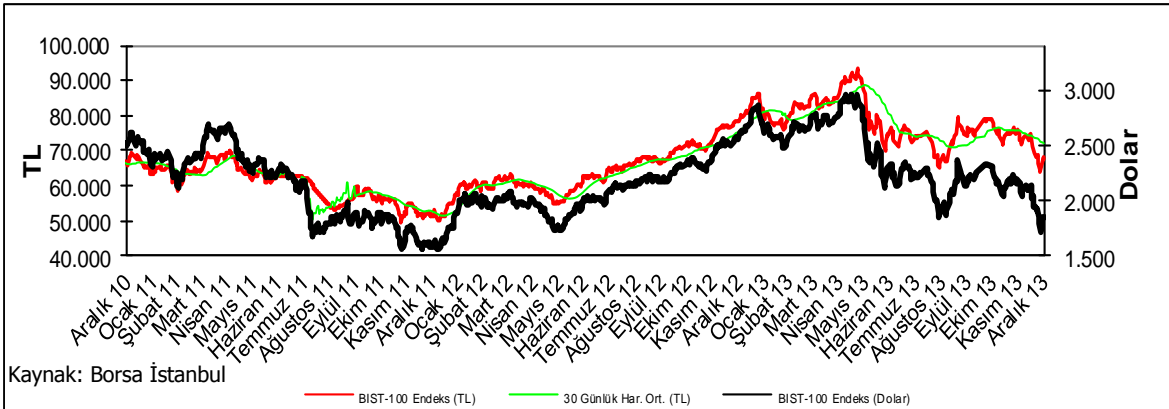
Tablo 31: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri

(Milyar TL)

	2010	2011	2012	2013Q1	2013Q2	2013Q3
Tüketici Kredileri	185,4	235,8	280,4	295,8	319,2	338,0
Bankalar	182,4	231,2	274,5	289,9	312,7	331,0
-Konut	62,6	75,9	87,1	93,4	101,7	107,0
-Taşıt	5,7	7,4	8,0	7,9	8,2	8,4
-Diğer	62,8	86,5	100,3	106,7	115,9	123,0
-Bireysel Kredi Kartları	44,0	54,7	71,1	73,0	78,2	82,9
-Tasfiye Olunacak Krediler	7,3	6,7	8,0	8,9	8,7	9,7
Finansman Şirketleri	3,0	4,6	5,9	5,9	6,5	7,0
-Konut	0,2	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6
-Taşıt	2,7	4,2	5,3	5,3	5,8	6,3
-Diğer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Tasfiye Olunacak Krediler	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Bireysel Finansal Kiralama Borçları	1,0	0,6	0,5	0,9	0,9	0,7
Toplam Hanehalkı Finansal Yük.	186,4	236,4	280,9	296,7	320,1	338,7
Konut Kredisi hariç Hanehalkı Finansal Yük.	123,6	160,2	193,3	202,8	217,8	231,1
Toplam Finansal Yük./GSYH* (%)	17,0	19,4	19,8	20,5	21,6	22,3
Konut Kredisi hariç Finansal Yük./GSYH* (%)	11,3	13,1	13,7	14,0	14,7	15,2

Kaynak: BDDK, TÜİK, TCMB

(*) Ara dönem GSYH değerleri yıllıklandırılmıştır.

Şekil 5: BIST 100 Endeksi

BIST-100 Endeksinin günlük getirisinin standart sapması 2013 yılı Haziran ayında önemli ölçüde artış göstermiştir. BIST'in getirisinin standart sapması Temmuz ve Ağustos aylarında gerilemiştir. Ancak, Eylül ayında tekrar artış göstermiş ve Ekim, Kasım ve Aralık aylarında yüksek seviyesini korumuştur. Böylece, diğer gelişmekte olan ülkelerin borsaları arasında en yükseklerden birisi olmuştur.

Tablo 32. BIST 100 Endeksinin Getirisi

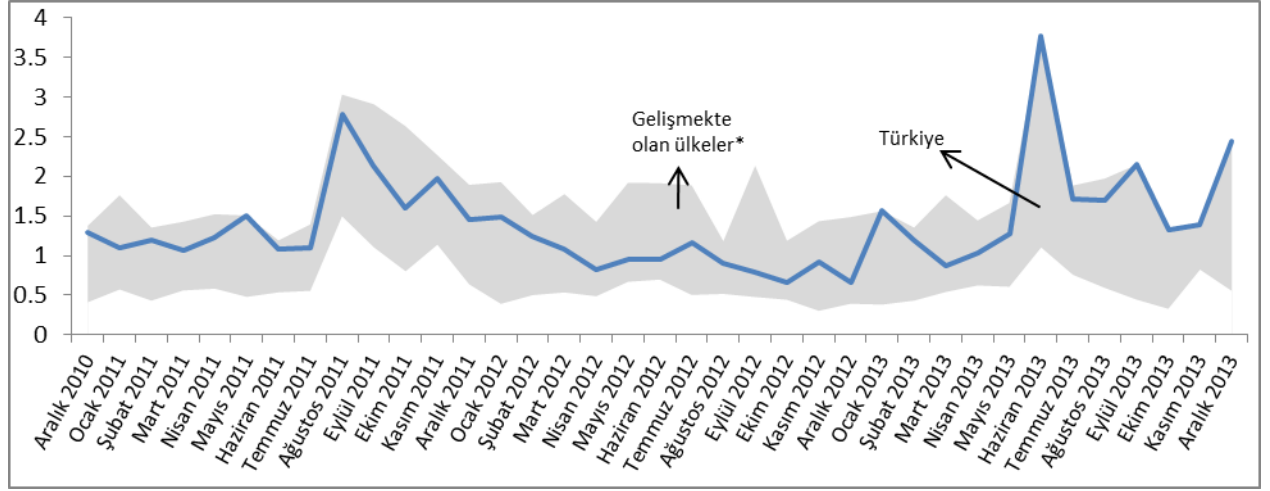
(Yüzde Değişim)

	Aylık Bazda			Yıllık Bazda			Dolar Bazında	
	Nominal	Reel Getiri		Nominal	Reel Getiri		Nominal Getiri	
	Getiri	ÜFE	TÜFE	Getiri	ÜFE	TÜFE	Aylık	Yıllık
2007 Aralık	2,4	2,3	2,2	42,0	34,0	31,0	3,5	72,1
2008 Aralık	4,5	8,3	4,9	-51,6	-55,3	-56,1	7,3	-63,2
2009 Aralık	16,5	15,7	15,9	96,6	85,6	84,6	16,1	101,2
2010 Aralık	1,0	-0,3	1,3	24,9	14,8	17,4	-1,5	20,9
2011 Aralık	-6,0	-6,9	-6,5	-22,3	-31,5	-29,7	-8,4	-36,8
2012 Ocak	11,5	11,1	10,9	-9,7	-18,7	-18,3	19,4	-18,1
Şubat	6,2	6,3	5,6	-0,9	-9,2	-10,3	7,8	-9,2
Mart	2,8	2,4	2,4	-3,1	-10,5	-12,3	0,7	-16,1
Nisan	-3,9	-3,9	-5,3	-13,3	-19,5	-22,0	-2,5	-25,0
Mayıs	-8,2	-8,7	-8,0	-12,6	-19,1	-19,3	-12,7	-24,7
Haziran	13,5	15,2	14,5	-1,1	-7,1	-9,2	15,6	-11,6
Temmuz	2,7	3,1	3,0	3,2	-2,8	-5,4	3,9	-3,4
Ağustos	4,8	4,6	4,3	24,9	19,4	14,7	3,4	20,4
Eylül	-1,4	-2,4	-2,4	11,2	6,9	1,9	0,0	15,4
Ekim	9,2	9,0	7,1	29,4	26,1	20,0	9,2	26,5
Kasım	0,7	-0,9	0,4	34,0	29,3	26,0	1,2	38,8
Aralık	7,0	7,2	6,6	52,6	48,9	43,7	7,0	62,1
2013 Ocak	0,7	0,9	-0,9	37,8	35,3	28,4	2,0	38,5
Şubat	0,7	0,8	0,4	30,7	28,3	22,1	-1,6	26,4
Mart	8,3	7,4	7,6	37,6	34,5	28,3	7,5	34,9
Nisan	0,2	0,7	-0,2	43,4	41,0	35,1	0,9	39,6
Mayıs	-0,1	-1,1	-0,2	56,1	52,7	46,5	-4,7	52,4
Haziran	-13,5	-14,7	-14,1	19,0	13,1	9,9	-13,1	14,5
Temmuz	-1,4	-2,4	-1,7	14,2	7,1	4,9	-4,1	5,6
Ağustos	-9,5	-9,6	-9,4	-1,4	-7,4	-8,9	-14,0	-12,1
Eylül	12,2	11,2	11,3	12,2	5,6	4,0	11,9	-1,7
Ekim	4,2	3,5	2,4	7,0	0,2	-0,6	6,7	-4,0
Kasım	-2,4	-3,0	-2,4	3,7	-1,9	-3,4	-3,8	-8,7
Aralık	-10,5	-11,5	-10,9	-13,3	-19,0	-19,3	-15,2	-27,7

Kaynak: TÜİK, Borsa İstanbul

Cari açığı olan diğer gelişmekte olan ülkelere paralel olarak, TL'nin dolar karşısındaki opsiyonların ima ettiği oynaklığı 2013 yılı Mayıs ayından itibaren yükseliş eğilimine girmiştir. Bu gelişmede, Fed Başkanı Bernanke'nin Fed'in tahvil alımını yavaşlatmasına ilişkin açıklamalarının etkisi olmuştur. 2012 yılından itibaren TL'nin dolar karşısındaki opsiyonlar tarafından ima edilen oynaklığı cari açığı olan diğer gelişmekte olan ülkelerin para birimlerinin oynaklığına göre düşük seviyede gerçekleşmesine karşın, 2013 yılının Ağustos ayından itibaren TL'nin beklenen oynaklığı cari açığı olan diğer ülkelere göre daha hızlı bir artış göstermiştir. Eylül ve Ekim aylarında düşüş yaşansa da 2013 yılı Aralık ayı itibarıyla TL'nin beklenen oynaklığı cari açığı olan diğer ülkelere göre daha hızlı bir artış göstermiştir.

Şekil 6: Borsa Günlük Getirilerinin Standart Sapması

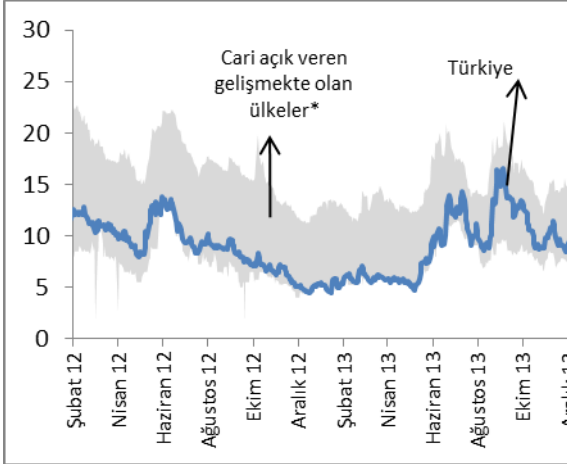

Kaynak: Reuters

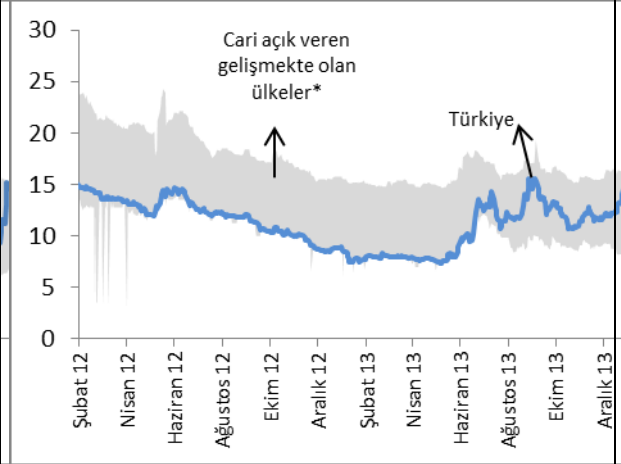
* Gri taralı alan Türkiye, Brezilya, Şili, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Meksika, Polonya, G. Afrika, Endonezya, Kolombiya, Hindistan, Rusya ve Çin'in borsa endekslerinin o aydaki günlük getiri gerçekleştirmelerinin standart sapmalarının bulunduğu aralığı göstermektedir.

** Ay sonu standart sapma değeri son 20 iş günü hisse senedi getirilerinden hesaplanmıştır.

Şekil 7: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Ay Vadeli)

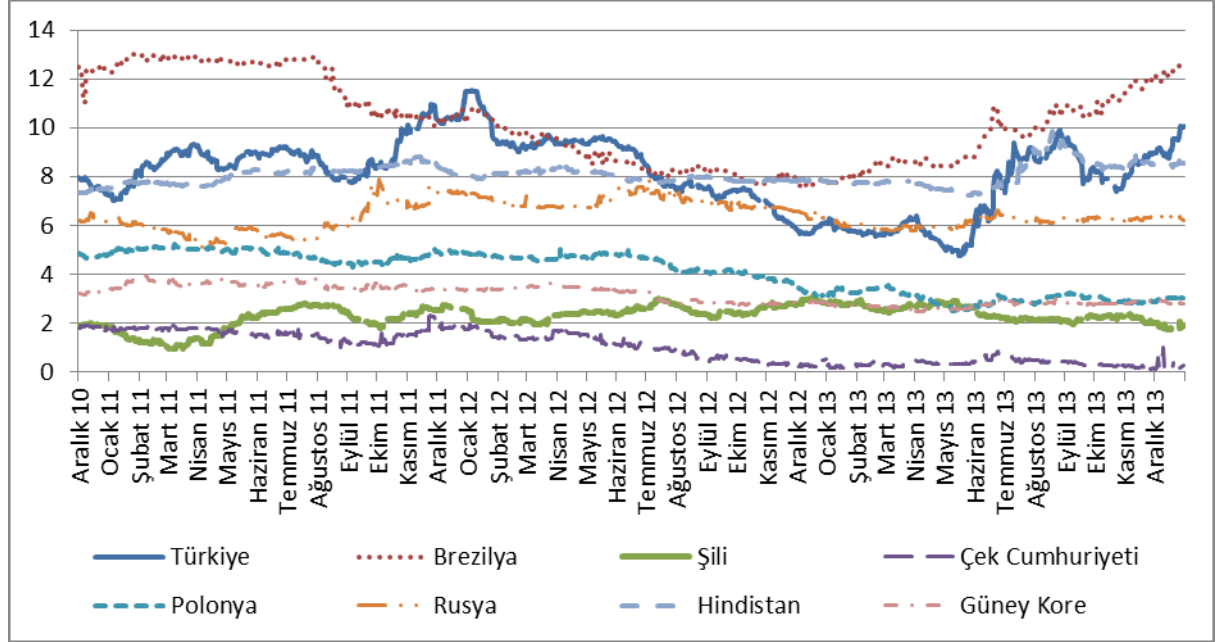
Şekil 8: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Yıl Vadeli)

Kaynak: Reuters

* Gri taralı alan cari açığı olan gelişmekte olan ülkelere Türkiye, Brezilya, Şili, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Meksika, Polonya, G. Afrika, Endonezya, Kolombiya'nın paralarının dolar karşısındaki opsiyonların ima ettiği oynaklıklarının bulunduğu aralığı göstermektedir.

Şekil 9: İki Yıllık Devlet Tahvili Faizleri

Kaynak: Reuters

2012 yılının başından itibaren hızlı bir gerileme gösteren Türkiye iki yıllık devlet tahvillerinin faizleri, 2013 yılı Mayıs ayında yüzde 4,76 seviyelerine kadar gerilemiştir. 2013 yılı Mayısonra ise Fed tahvil alımlarının azaltılacağına ilişkin açıklamaların etkisiyle, gelişmekte olan ülkelerin devlet tahvili faizlerinde artış görülmüştür. Bu dönemde Türkiye'nin iki yıllık devlet tahvili faizlerinde de hızlı bir yükseliş olmuş ve 2013 yılı Ağustos ayında yüzde 9,91 seviyelerine ulaşarak diğer gelişmekte olan ülkeler arasında yüksek oranlardan biri olarak yerini almıştır. 2013 yılı Eylül ve Ekim aylarında düşüşler yaşanmış olsa da Kasım ve Aralık aylarında devlet tahvili faizlerinde de yaşanan hızlı yükseliş ile 2013 yılı Ağustos ayındaki seviyelere yeniden ulaşılmıştır.

VI. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

ABD Ekonomisi

ABD, yüzde 3,6 oranında gerçekleşen 2013 yılı üçüncü çeyrek büyümesiyle, 2012 yılının ilk çeyreğinden bu yana en iyi performansını göstermiştir. Geçtiğimiz birkaç çeyrektir istihdamda yaşanan istikrarlı iyileşmenin tüketici gelirlerini ve tüketici güvenini makul seviyede artırması durumunda, tüketim harcamalarının 2014 yılında artacağı tahmin edilmektedir. BMI öngörülerine göre, güçlü talebin sabit yatırımların artmasına neden olarak reel GSYH artışının 2014 yılında yıllık ortalamasının yüzde 3'ün üzerinde olması beklenmektedir.

Amerikan Kongresi'nde bütçe komisyonu iki yıllık bütçe üzerinde anlaşmaya varmıştır. Yaklaşık iki aydır devam eden müzakereler neticesinde mutabık kalınan anlaşma 2015 yılı sonuna kadar bütçe açığının 23 milyar dolar azaltılmasını öngörmektedir. Federal hükümetin Ekim ayında bütçe anlaşmazlığı nedeniyle 16 gün kısmen kapalı kalmasının ardından bu anlaşma sayesinde Ocak ayında hükümetin kapanma tehdidi de ortadan kalkmıştır. İki partinin uzun süredir ilk kez üzerinde anlaştığı yeni bütçe planının, önümüzdeki günlerde Kongre'nin iki kanadının onayına sunulması

beklenmektedir. Böylelikle 17-18 Aralık tarihlerinde toplanacak olan FED Açık Piyasa Komitesi, tahvil alım programını azaltma konusunda daha rahat bir manevra imkanı kazanmıştır.

Enflasyon oranı son aylarda FED'in açıklamış olduğu yüzde 2 hedefinin bir hayli altında seyretmektedir. Toplam talebin alışılmadık ölçüde düşük olmasının bu duruma yol açtığı değerlendirilmektedir. Talepteki artışa bağlı olarak enflasyonun bir veya iki yıl içinde yüzde 2 düzeyine çıkabileceği ihtimali bulunmaktadır. Enflasyonun ve işsizlik oranlarının sırasıyla yüzde 1 ve yüzde 7 oranlarıyla son bir yılın en düşük değerine ulaşmasının 17-18 Aralık tarihlerinde toplanacak olan FOMC'un kararlarında belirleyici rol oynayacağı tahmin edilmektedir.

Çin Ekonomisi

Çin'de kredi genişlemesi ve tüketimi artırmaya yönelik atılan adımlar neticesinde iç tüketimde artış devam etmektedir. Çin ulusal istatistik verilerine göre perakende satışlar Kasım ayında yüzde 13,7 artmış ve Ocak-Kasım döneminde geçen yıla göre yüzde 13,2 oranında artarak 3,48 trilyon dolara yükselmiştir.

Çin'de ilk serbest ticaret bölgesi Şangay'da açılmıştır. Şangay serbest ticaret bölgesinde merkezi hükümet, başta bankacılık ve taşıma olmak üzere 19 endüstride bazı uygulamaları gevşetme yoluna giderken, aynı zamanda bu bölgeyi yeni finansal enstrümanları ve yuanın serbest değişimini uygulamak için pilot bölge olarak kullanmayı düşünmektedir. Şimdiye kadar 1434 şirket bölge içinde faaliyet göstermek için kayıt yaptırmıştır. Çin'de Kasım ayında otomobil üretimi ve satışı tüm zamanların en yüksek seviyesine çıkmıştır. Kasım ayında ülkede 2,13 milyon otomobil üretimi gerçekleşirken aynı dönemde 2,04 milyon da satış gerçekleşmiştir. Ocak-Kasım döneminde otomobil üretimi yüzde 14,4 artarak 20 milyona, otomobil satışı ise yüzde 13,5 artışla 19,3 milyona yükselmiştir. Çin hali hazırda dünyanın en büyük otomobil üreticisi ve pazarı durumundadır.

Çin merkez bankası ekonomide özellikle gölge bankacılık nedeniyle oluşan kredi genişlemesini önlemek ve finansal piyasalarda istikrarı sağlamak amacıyla bankaların aşırı yüksek kaldıraçlarını azaltmak için bir takım önlemler alacağı sinyali vermiştir. Alınacak önlemler neticesinde finansal açıdan zayıf bankaların piyasadan dışlanarak finansal piyasada yapısal güvenin sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte bu durum birçok finansman şirketlerinin pozisyon almasına ve borçlanma maliyetlerinin yükselmesine yol açabilecektir.

Ekonomide dönüşümü sağlamak ve "Yeni Çin" olarak dünya ekonomisinde yerini almak için bir takım reformlar uygulamakta olan Çin'de son olarak yapılan geleneksel kongrede ciddi reform planları açıklanmıştır. Buna karşın öncelikli olarak eski Çin'den yeni Çin'e dönüşüm sağlamak için aşılması gereken iki önemli engel bulunmaktadır. İlk olarak, ekonomi hala yatırımlara özellikle de konut sektöründeki yatırımlara bağımlı görünmektedir. Yılın ikinci yarısında ekonomide yaşanan toparlanmanın arkasında konut sektöründeki canlanma önemli yer tutmaktadır. İkinci olarak, 2008 krizinden sonra piyasaya verilen ucuz krediler ve neticesinde oluşan varlık balonu riski devam etmektedir.

BMI tarafından yapılan değerlendirmede Çin'in 2013 ve 2014 yılları büyümeleri sırasıyla yüzde 7,6 ve yüzde 6,7 olarak tahmin edilmiştir. 2014 yılı büyüme tahmininin düşük olmasının

nedeni uygulanan mini teşvik paketlerinin etkisinin azalması ve kredilerdeki riskin devam etmesidir.

Euro Bölgesi

Avro Bölgesi, 2013 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 0,3 oranında büyümüş, son altı çeyrektir devam eden daralma sona ermiştir. Yılın üçüncü çeyreğinde ise pozitif büyüme devam etmiş fakat beklentilerin altında yüzde 0,1 oranında gerçekleşmiştir. Büyümenin beklentilerin altında gerçekleşmesinin nedeni merkez ekonomilerdeki zayıf ekonomik performanstır. Bu dönemde Letonya yüzde 1,2 oranında; Almanya ve Belçika yüzde 0,3 oranında, Portekiz ve Litvanya yüzde 0,2 oranında, İngiltere yüzde 0,8 oranında büyüme kaydetmiştir. Fransa ve borç krizi sorunu giderek derinleşen, yedi çeyrektir resesyondan çıkamayan İtalya ekonomisi 2013 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 0,1 oranında daralmış, İspanya ise resesyondan çıkarak yüzde 0,1 oranında büyümüştür.

ECB tarafından 5 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirilen toplantı sonrası yapılan açıklamada, geçtiğimiz yıldan bu yana finansal piyasalarda yaşanan iyileşmelerin reel ekonomiye yansımalarının sınırlı kalmaya devam ettiği ifade edilmiştir. Ekonomik aktivitedeki zayıflığın etkisiyle enflasyon baskısının önümüzdeki dönemde de zayıf kalması beklenmekte, bu doğrultuda faiz oranlarının düşük seviyelerin korunacağı ve gevşek para politikaları uygulamalarına devam edileceği belirtilmiştir. Önümüzdeki dönem için aşağı yönlü riskler; küresel para ve finans piyasalarındaki belirsizlikler, emtia fiyatlarının yükselmesi, yurtiçi talebin ve ihracat performansının beklenenden daha düşük gerçekleşmesi ve verimsiz yapısal reform uygulamalarıdır. 2014 ve 2015 yıllarında ise genişlemeci para politikalarının desteğiyle yurtiçi talebin ve çevre ülkelerdeki toparlanmanın ihracat performansını güçlendirmesi ve 2013 yılında yüzde 0,4 oranında daralması beklenen Avro Bölgesinin sırasıyla yüzde 1,1 ve yüzde 1,5 oranında büyümesi beklenmektedir.

Standard & Poors, Hollanda'nın AAA seviyesindeki kredi notunu bir seviye aşağıysa AA+ seviyesine düşürmüştür. Hollanda'daki büyüme perspektifinin zayıf olması ve bütçe hedeflerinin tutturulması ihtimalinin zayıflaması nedeniyle böyle bir karar alındığı, ekonominin görünümünün de durağan olduğu belirtilmiştir. İspanya'nın görünümünün ise 2013 yılının üçüncü çeyreğinde kaydedilen pozitif büyüme sayesinde 2012 yılının Ekim ayından bu yana ilk kez negatiften durağana yükseltildiği açıklanmıştır. Bu karara gerekçe olarak; İspanya'nın 2 yıldır kesintisiz olarak devam eden resesyondan çıktığı ve ekonomik büyümenin tedrici olarak canlandığı gösterilmiştir.

Ekonomik aktiviteyi güçlendirmek için daha fazla kaynak aktırılması gerekliliğini savunan Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu ile tasarruf programları uygulayan birlik üyesi ülkeler arasında gerçekleştirilen müzakereler sonucunda Avrupa Parlamentosu, 2014-2020 dönemini kapsayan çok yıllık bütçeyi onaylamıştır. 2014-2020 dönemini kapsayan çok yıllık bütçede 960 milyar avroluk taahhüt öngörülmüş, 2007-2013 dönemini kapsayan çok yıllık bütçeye kıyasla yaklaşık yüzde 3,5 oranında kesintiye gidilmiştir.